

በወረዳ ደረጃ የኤች አይ ቪን ስጋትንና የኤድስ አደገኝነት ላይ የዳሰሰ ጥናት ለማድረግ የሚያገለግል የመርጃ መሰብሰቢያ ሰነድ / toolkit /

በክሊር ቢሾፕ ሳምብሩክ የተዘጋጀ (የሥነጾታና ኤች አይ ቪ ኤድስ አማካሪ) ምርታማነትና የገበያ ስኬትን ማሻሻል ፕሮጀክት ለኢትዮጵያ ገበሬዎች (IPMS)

1999

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዴሞክራሲያዊ ሪፑብሊክ
የንብርናና ገበያ ልማት ሚኒስቴር
Federal Democratic Republic of Ethiopia
MINISTRY OF AGRICULTURE AND
RURAL DEVELOPMENT

ILRI
INTERNATIONAL
LIVESTOCK RESEARCH
INSTITUTE

Canadian International
Development Agency

Agence canadienne de
développement international

ማውጫ

1. መግቢያ	1
1.1. የኤች አይ ቪ ኤድስ ወረርሽኝ በገጠሪቱ ኢትዮጵያ	1
1.2. የመረጃ ሰነዱ መነሻ ህሳብ /toolkit/	2
1.3. የመረጃ ሠነዱ ተጠቃሚዎች /Audience/	2
1.4. የመረጃ ሰነዱ ይዘት	2
2. የኤች አይ ቪ /ኤድስ መሰረታዊ ግንዛቤዎች	3
2.1 የበሽታው ሁኔታ	3
2.2. በኤች አይ ቪ የመያዝ አደጋ ዋና መንስኤዎች፤	4
2.3 በማህበረሰቡ ውስጥ በሽታው ያለው ደረጃ	5
2.4. የወረርሽኝ መጠን/ስፋት	6
3. ለኤች አይ ቪ/ኤድስ ጥናት የሚያገለግሉ ሰነዶች	7
3.1 መረጃ መሰብሰቢያ ዘዴዎች	7
3.2 የመስክ ሥራ ማካሄድ	8
3.3 በማህበረሰቡ ውስጥ ስለ ኤች አይ ቪ/ኤድስ ውይይት ማድረግ	8
3.4. ሰነዶችና ቅጾች	9
ሰነድ 1. ውጫዊ ገፃታን መረዳት	10
ሰነድ 2. አስተላላፊ ድልድይ የሆኑ የማህበረሰብ ክፍሎችን መለየት	12
ሰነድ 3. ውስጣዊ ሁኔታን መረዳት	14
ሰነድ 4. በቤተሰብ ስብጥርና መጠን ያሉ ለውጦች	16
ሰነድ 5. በመተዳዳሪያ ሥራ ላይ ያለው ለውጥና ውጤቱ	18
ሰነድ 6. ማህበረሰቡ ኤች አይ ቪ ኤድስን እንዴት ያየዋል?	20
ሰነድ 7. ማህበረሰብ የኤድስ ጥቃት ተፅዕኖ ስር መሆኑን ጠቋሚዎች ወይም መገለጫዎች	22
ሰነድ 8. የስጋትና የተጋላጭነት ማጠቃለያ	24
ሰነድ 9. በማህበረሰቡ ውስጥ የበሽታው ደረጃ	26
ሰነድ 10. የድርጊት አተገባበር	27
4. የኤች አይ ቪ/ኤድስን እይታ ከገበያ መር የእርሻ ልማት ጋር ለማቀናጀት ጥሩ አጋጣሚዎች	29
4.1. ለወረርሽኝ ምላሽ መስጠት	29
4.2. የኤች አይ ቪ/ኤድስ ወቅታዊ ሁኔታን በገበያ መር ልማት የመጠቀም አጋጣሚ መፍጠር	30
4.3. አጋርነትና ቅንጅት ለተግባራዊ ሥራ	31
4.4. የኤች አይ ቪ/ኤድስ የድርጊት መርሃ ግብር ማዕቀፍ	31
አባሪ 1 ፦ በወረዳ ደረጃ የኤች አይ ቪ/ኤድስ እውነታን ለማሳየት እንደአብነት የቀረበ ዓሌ፣ የደቡብ ብሔርብሔረሰቦችና ህዝቦች /	33
SNNPR/	33

1. መግቢያ

1.1. የኤች አይ ቪ ኤድስ ወረርሽኝ በገጠራቱ ኢትዮጵያ፡-

የግብርናው ዘርፍ የአገሪቱን ኢኮኖሚ በዋናነት ከሚያንቀሳቅሱት አንዱ እንደመሆኑ መጠን አጠቃላይ አገራዊ የምጣኔ ሀብት ዕድገትን ለማፋጠን መንግሥት ከፍተኛ ድጋፍ እያደረገለት ያለ ነው። ምንም እንኳን የገጠሩ የኤች አይ ቪ ስርጭት ከከተማው ያነሰ ቢሆንም (እንደ አቀማመጣቸው በ1999 1.8 % እና 10.1 %) በገጠራቱ ኢትዮጵያ ሊኖር የሚችለው የወረርሽኝ አደገኛ አዝማሚያ ፈጣን ምላሽ የሚገባው ነው /ሳጥን 1/

ሳጥን :- 1. ቁልፍ እውነታዎች

- ከ1.3 ሚሊዮን በላይ የኤች አይ.ቪ ተጠቂ የሆኑ ኢትዮጵያኖች አሉ
- ተጨማሪ 350 ያህል ሰዎች በየዕለቱ በበሽታው ይጠቃሉ /ይያዛሉ/
- ከኤድስ ጋር በተዛመደ በሽታ ተመሳሳይ ቁጥር ያላቸው ሰዎች በየዕለቱ ይሞታሉ፤
- ኤድስ 35% ለሚሆኑ ወጣቶችና ጎልማሶች (ከ15-49 እድሜ) ሞት ምክንያት ነው
- 280,000 የሚሆኑ ተጠቂዎች የፀረ ኤች አይ ቪ መድሐኒት መውሰድ ሲገባቸው በ1998 አጋማሽ 35,000 ያህል ብቻ ናቸው ተጠቃሚዎች ሆነው የተገኙት
- ሴቶች ከወንዶች ከ1.2 ጊዜ በላይ በኤድስ የመጠቃት እድል አላቸው

በቤተሰብ ደረጃ በሽታው የሚሳድረው ተፅዕኖ ከልማት እንቅስቃሴዎች ይልቅ፤ ሀሳብና ጥሪትን በሽታን ወደ መንከባከቡና፤ የቤተሰቡ ቁልፍ አባላት ሞት ምክንያት ሀዘንን ወደ መቋቋሙ ትኩረትን ይወስዳል። ቁጥጥር ካልተደረገበት በስተቀር በሽታው የገጠሩን ህብረተሰብ የስብጥር ይዘት የሚቀይርና ኋላቀር የሆነውን የአስተራረስ ዘዴ የመለወጥ ጥረት ያመክናል። ሌላው በገጠር የበሽታው ስርጭት የሚያስከትለው ችግር የግብርናውን ምርታማነት በማሳደግ ገበያ መር ዕድገት ለማምጣት የሚደርገውን ጥረት በከፍተኛ ደረጃ መግታቱ ነው።

በአሁኑ ጊዜ ምንም እንኳን የስርጭት መጠኑ አነስተኛ ቢመስልም በገጠሩ ህብረተሰብ ውስጥ በሽታው መኖሩ አያጠራጥርም። በቅርብ ጊዜም የስርጭት መጠኑ ያድጋል ተብሎ ይታመናል። የገጠር ልማት ፕሮጀክቶች ሁሉ ለኤድስ ስርጭት ዝውውር ትኩረት መስጠት ባይገቡ በስራቸው ላይ ከፍተኛ ጫና መፍጠሩ የማይቀር ነው። ኤድስ የቤተሰብ ዋና ሀብት የሆኑትን ጉልበትና ሙያ ያላቸውን የቤተሰብ አባላት በመጉዳት፤ የገቢ ምንጭን ይቀንሳል። ከዚህም የተነሳ፤ ቤተሰቡ ከሌሎች ልማታዊ ሥራዎች ይልቅ የዕለት ጉርስ ማሟላት ቅድሚያ የሚሰጠው ጉዳይ ይሆናል። መንግስት እና ተባባሪ ድርጅቶችም አደጋው በበዛ ቁጥር ድርጅቶችን በማጠናከርና አቅምን በመገንባት በኩል ተፅዕኖ ያሳድርባቸዋል።

በሌላ በኩል የዕድገት ጥረቶች ሁሉ የተሳኩ ሆነው ምርታማነት ሲያድግ ገበሬው ከገበያው ጋር ያለው ቅርርቦሽና ከግብርና የሚያገኘው ገቢ ይጨምራል። ይህ በራሱ የበሽታውን ስርጭት ሊያፋጥን ይችላል። /ምክንያቱም በገበያዎች ማደግ የሰዎች ዝውውር ስለሚጨምርና ገቢ ስለሚያድግ ለወረርሽኝ መስፋፋት ምክንያቶች ይሆናሉ ተብሎ በተደጋጋሚ ይጠቀሳሉ።/ ከዚህ ጋር የአቅም ግንባታ ፕሮግራሞች እንደ ስልጠናዎች፤ ጥናታዊ ጉዞዎች እና የልምድ ልውውጦች በሚደረጉበት ጊዜ ከቤት ውጭ ማደርን የሚጠይቁ ከሆኑ፤ ለበሽታው የመጋለጥ ዕድልን ያስፋፋሉ። ስለዚህም የልማት ድርጅት ሁሉ ከሥራቸው ጋር በተያያዘ የኤች አይ ቪ ስርጭትን በተመለከተ ትኩረት

በመስጠት ከፕሮግራሞቻቸው ጎን ለጎን አስፈላጊ የመፍትሔ መንገዶችን በመንደፍ በገጠሩ ዕድገት ውስጥ ኤች አይ ቪ ኤድስ የሚያስከትለውን አስከፊ ችግር ለመከላከል ዝግጁ መሆን ይገባቸዋል።

1.2. የመረጃ ሰነዱ መነሻ ሀሳብ /toolkit/

ይህ መረጃ ሰነድ የተለያዩ የግብርና ልማት ፕሮጀክቶች ለኤች አይ ቪ ኤድስ የድርጊት መርሃ ግብር ለመንደፍ የሚረዱ የመስክ መረጃዎች መሰብሰቢያና ማጠናቀሪያ ቅጾችን ይዟል። የኤች አይ ቪ አደጋና የኤድስ ተጋላጭነትን ማጥናት ያስፈልገበት አምስት ዋና ዋና ምክንያቶች፡

- ▣ በወረዳ ውስጥ የኤች አይ ቪ መተላለፊያ ምንጮችን በጥልቀት ለማሳወቅ፤
- ▣ እስከአሁን ኤድስን ያደረሰውን ተፅዕኖ ለማሳወቅና ወደፊትም ሊኖረው የሚችለውን አቅም በስፋት ለማስረዳት ፤
- ▣ በኤች አይ ቪ ኤድስና ሊደረግ በታቀደው የልማት ድርጊት መሀከል ያለውን ግንኙነትን ለይቶ ለማወቅ፤
- ▣ በልማት ፕሮግራሙ ውስጥ ኤች አይ ቪ ኤድስ ለመከላከልና በኤች አይ ቪ ኤድስ የተጎዱ ሰዎችን ስለመንከባከብ ግንዛቤ የምናሰፋበት እድል ካለ ለይቶ ለማወቅና፤
- ▣ በግብርናው ክፍለ ኢኮኖሚ ስለ ኤች አይ ቪ ኤድስ የበለጠ ግንዛቤ ለማስጨበጥ ነው።

እነዚህ መገልገያዎች የተዘጋጁትና በመስክ የተሞከሩት ILRI በሚገኘውና በCIDA በሚደገፈው በIPMS Farmers ፕሮጀክት አዲስ አበባ ነው።

1.3. የመረጃ ሠነዱ ተጠቃሚዎች /Audience/

ይህ የመረጃ ሠነድ በገጠር ልማት ሥራ ላይ የተሰማሩ ሁሉ ሊገለገሉበት ይችላሉ። የመጀመሪያ ደረጃ ተጠቃሚዎች፡ በወረዳ ውስጥ የሚገኙ የግብርና እና ገጠር ልማት ሚኒስቴር ለምሳሌ፡- የልማት ሠራተኞች፤ ሱፐርቫይዘሮች፤ የወረዳ ግብርና ባለሙያዎች፤ የጤና ባለሙያዎች፤ የሴቶች ጉዳይ ቢሮ ሰራተኞች፤ የኤች አይ ቪ ኤድስ መከላከያና መቆጣጠሪያ ቢሮ /HAPCO/ ሰራተኞች፤ የግብርና እና ቴክኒክ ሙያ ኮሌጆችና ዩኒቨርሲቲዎች መምህራን ያገለግላል። እንዲሁም መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶችና አገር በቀል ማህበራዊ አገልግሎት ሰጪዎችም ሊጠቀሙበት ይችላሉ።

1.4. የመረጃ ሰነዱ ይዘት

የኤች አይ ቪ ኤድስ ከማህበረሰብ ልማት ዕይታ አንፃር መረዳት የሚያስችሉ ቁልፍ ሀሳቦች በክፍል 2 /ሁለት/ ውስጥ ተስተናግዷል። የመረጃ መሰብሰቢያ መገልገያዎችና ትንታኔዎችን ከመመሪያው በክፍል 3 /ሶስት/ ውስጥ ይገኛል። በመጨረሻው ክፍል ስር ግኝቶች እንዲት በገበያ መር ልማት ውስጥ መጠቀም እንደምንችል የሚያስረዳው ክፍል ይስተዋላል።

2. የኤች አይ ቪ /ኤድስ መሰረታዊ ግንዛቤዎች

በዚህ አርዕስት ስር የኤች አይ ቪ/ኤድስ ወረርሽኝን ከማህበረሰብ ዕድገት ጋር ቁርኝት ባላቸው ጽንሰ ሐሳቦች ዙሪያ ማብራሪያ ይሰጣል።

2.1 የበሽታው ሁኔታ ፦

የፀረ ኤድስ መከላከያ መድኃኒት (ባልተወሰደበት /በሌለበት ሁኔታ) በኤች አይ ቪ ባይረስ መያዝና መሞት መካከል ከ8 እስከ 10 ዓመት የሚደርሱ ሶስት ደረጃዎች ይገኛሉ።

እነሱም ፣

- ❏ በኤች አይ ቪ መያዝ ግን አለመጠቃት፦ አንድ ግለሰብ በኤች አይ ቪ ኤድስ ቫይረስ ከተያዘ በኋላ ምንም ዓይነት የበሽተኛነት ስሜት ሳይታይበት ለረጅም ዘመን ጤናማና ጠንካራ መስሎ ሊቆይ ይችላል። በዚህ ደረጃ ላይ ያሉ ግለሰቦች ጥንቃቄ የጎደለው የግብረ ሥጋ ግንኙነት በማድረግና ስለታማ ነገሮችን በጋራ በመጠቀም በቫይረሱ መያዛቸውን ስለማያውቁ በቀላሉ በሽታውን ያዛምታሉ። ስለዚህም ይህ ደረጃ አደገኛ ጊዜ ነው ማለት ነው። ጥሩ አመጋገብና ሕክምና የሚያገኙ ደግሞ ቫይረሱ የሰውነት የመከላከል ኃይልን ቶሎ እንዳያዳክም ስለሚያደርገው ምንም ምልክት ሳይታይ ከሰድስት እስከ ስምንት ዓመት ድረስ መቆየት ይቻላል።
- ❏ በኤች አይ ቪ መያዝና መጠቃት፦ በዚህ ደረጃ በኤች አይ ቪ በተያዘ ሰው በተለያዩ የሰውነት የመከላከል አቅም መዳከምን ተገን አድርገው በሚነሱ በሽታዎች፦ እንደ ሳንባ ነቀርሳ፣ የሳንባ ምችና በተሐዋሲያን በሚመጡ በሽታዎች መታመም ይጀምራል፤ ህመሙም እየተመላለሰ በመጣ ቁጥር በሽተኛው ከፍተኛ የድካም ስሜት ውስጥ ይወድቃል ። ሆኖም ሕክምና በመውሰድ አንዳንድ ከኤድስ ጋር የተዛመዱ በሽታዎችን መከላከል ወይም መዳን ይቻላል። ከዚህም የተነሳ የቤተሰቡ ጥሪት በሽተኛውን ለማስታመም ይውላል። ምንም እንኳን እንደሰወነት አቋሙ ቢለያይም፤ በአብዛኛው አንድ ጊዜ በሽተኛው ሙሉ በሙሉ ወደ ኤድስ ደረጃ ከደረሰ የመኖር ተስፋው ከሁለት እስከ ሦስት ዓመት ብቻ ነው፤ የፀረ ኤድስ መከላከያ መድኃኒት ካልተወሰደ በስተቀር።
- ❏ በኤድስ ምክንያት መሞትና በቤተሰብ ላይ የሚያሳድረው ተፅዕኖ፦ በበሽታው የተያዘ የቤተሰብ አባል ሲሞት የቤተሰቡ አባሎች በቀብርና ህዘን በመቀመጥ ጊዜ ያባክናሉ። ይህ በመሰረቱ የሚያስከትለው ወጪ ያለችውንም የቤተሰቡን ገቢ የመነምናል። ከዚህም በላይ ሟች ሚስት/ባል ካላቸው ቀሪው ግለሰብ የጊዜ ጉዳይ ነው እንጂ በበሽታው የመጠቃቱ ጉዳይ እየቀረ ነው። በሌሎች የቤተሰብ አባላትም ካንዱ ወደ አንዱ እየተላለፈ የኤድስ ታማሚ መሆን ይችላሉ። ብዙ ቤተሰቦች በተለይ የዋና የቤተሰብ አባልን ሞት ለመቋቋም ከፍተኛ ጥረት ይጠብቃቸዋል ። የውርሱ ጉዳይም በዘመዶች መሃል የመናጠቅ ያህል በሆነበት ማህበረሰብ ውስጥ ደግሞ እንግልቱ ይበዛል።

2.2. በኤች አይ ቪ የመያዝ አደጋ ዋና መንስኤዎች፤

ግለሰቦችን ለኤች አይ ቪ አደጋ ሊያጋልጡ የሚችሉ ሦስት አይነት ምግባሮች አሉ፡-

❏ በፍላጎት ወይም ለደስታ የሚደረጉ ለኤች አይ ቪ የሚያጋልጡ አደገኛ ምግባሮች፡- ለምሳሌ ብዙ የፍቅር ጓደኛ ማፍራት፤ በመጠጥ ኃይል መመረዝና ጥንቃቄ የጎደለው ወደ ዝሙት መገፋፋትና አደገኛ ዕዎችን በመርፌ መወጋት፤

❏ በጓደኛ፣ በተለምዶና፣ በባሕል በመገፋፋት የሚደረጉ ለኤች አይ ቪ የሚያጋልጡ አደገኛ ምግባሮች፡-

ባሕላዊ የወሲብ ደንቦች፣ አደገኛና በጉልበት የሚፈፀሙ የወሲብ ድርጊቶች፣ የሙት ሚስቶች ውርስ፣ ካንድ በላይ ማግባት፣ አስገድዶ መዳፈር፣ የሕፃናት የወሲብ ጥቃት፣ ያለዕድሜ ጋብቻ፣ መጥለፍ፣ በቤተዘመድ መሃል የወሲብ ግንኙነት ማድረግ፣ ያለዕድሜ ለወሲብ መጋለጥ፣ በጥንቃቄ ወሲብ ለመፈፀም መደራደር አለመቻል፣ ጥንቃቄ የጎደለው ያልተቀቀለ ስለታማ መሳሪያዎችን ለግርዛት፣ ግግ ለማስወጣት፣ እንጥል ለመቁረጥና ለመሳሰሉት የምንጠቀምባቸው አጉል ልምዶችና፣ በኤች አይ ቪ የተያያዙ እናቶች ጡት አለማስጣል።

❏ ለጥቅም የሚደረጉ ለኤች አይ ቪ የሚያጋልጡ ምግባሮች፡-

ረሃብ ለማስታገስና ምግብ ለማግኘት የሚደረግ የግብረሰጋ ግንኙነት፣ /ለምሳሌ ጥንቃቄ የጎደለው የኤድስ ሕመምተኞችን መንከባከብ/ ገንዘብ ለማግኘት ወይም የተለያዩ ፍላጎቶችን ለማሟላት ።

❏ ለኤች አይ ቪ የሚያጋልጥ የኑሮ ሁኔታና አስተላላፊ የህብረተሰብ ክፍሎች፡-

አንዳንድ የኑሮ ሁኔታ በራሱ ሰዎች ከመደበኛ ጓደኞቻቸው ውጪ ጥንቃቄ የጎደለው ወሲብ እንዲፈጽሙ የሚዳርግ ዕድል ይከፍታል ። /ሳጥን 2/

እንዲህ አይነቱ ሁኔታ ብዙ ጊዜ ከቤተሰብ ርቆ ይታዘበኛል የሚሉት ሰው የሌለበት ቦታና የኤች አይ ቪ ዝውውር ከገጠሩ ክፍል ይልቅ ከፍ በሚልበት በከተማ አካባቢ ይፈፀማል። ሰዎች ቤታቸው ቢሆኑ ኖሮ የማይፈፅሙትን ነገር ከቤት ውጭ ሲሆኑ ለመፈፀም ይደፍራሉ። እንደነዚህ አይነቶቹ የኑሮ ሁኔታዎች የተጨማሪ ገቢ ምንጭ ከማስገኘት ጋር የተያያዙ ሲሆኑ አዳዲስ ጓደኛ የማፍራት ዕድሉም የሰፋ ነው።

2 ለኤች አይ ቪ የሚያጋልጥ የኑሮ ሁኔታ ያላቸው ሰዎች

- ❏ በሥራቸው ምክንያት ከቤት ውጭ የሚያድሩ ነጋዴዎች፣ ሾፌሮች፣ አሳ አጥማጆች፣
- ❏ ከቦታ ቦታ የሚዘዋወሩ ጊዜያዊ ሥራ ፈላጊዎች ወደ ከተማ የሚፈልሱ ቋሚ ሥራ ፈላጊዎች
- ❏ በሆቴሎችና በቡናቤቶች የሚሰሩ ሴተኛ አዳሪዎች
- ❏ ከቤተሰብ ርቀው የሚማሩ የኮሌጅና የሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች
- ❏ ከቤተሰብ ርቀው የሚኖሩ የመንግሥት ሰራተኞች አስተማሪዎች የመስክ ባለሙያዎች ሀኪሞች

እነዚህ ሰዎች የኤች አይ ቪ አደጋ በበዛበት ሁኔታ ውስጥ ስላሉና በኤች አይ ቪ የመያዝ ዕድል ባለበት ቦታ በሚፈፀሙት ድርጊት ቫይረሱን ከከተማ ወደ ቤታቸውና ወደ ቀበሌያቸው

ይዘው ይመጣሉ። ስለዚህም እንደ ኤች አይ ቪ አስተላላፊ ድልድይ ሊቆጠሩ ይችላሉ።

የአደጋው መንስኤ ለውጦች በህይወት ዘመን እንደየቦታው ፦

በአንድ ቤተሰብ አባላት መካከል በበሽታው የመጠቃት ዕድል በእድሜና በቦታ ይለያያል/ሳጥን 3። ከአቅማቸው በላይ በሆነ ምክንያት ሴቶችና ልጃገረዶች በከፍተኛ ደረጃ ከሚጠቁት ወገን ናቸው። በያንዳንዱ የግብረ ስጋ ግንኙነት ከወንዶች ይልቅ በተፈጥሯቸው ሴቶች የመያዝ እድላቸው ከፍተኛ ነው። በማህበረሰቡ ውስጥ ባለባቸው ጫናና በባሕል ምክንያት ለጥቃት የተጋለጡ ናቸው። በአብዛኛው ማህበረሰብ ውስጥ ሴቶች ከወንዶች ያነሰ የመማር ዕድል ያላቸው ሲሆን ከትምሕርት ቤት በቶሎ ያቋርጣሉ፤ ወቅታዊ ሁኔታ (መረጃን) የማወቅ ዕድላቸው ያነሰ ነው። የመወሰን አቅምም ብዙ የላቸውም።

ሳጥን 3: ዋና የመተላለፊያ ምንጮች ከዕድሜ አንፃር ሲታይ ፦

- ☐ ኅልማሶች-በበሽታው ከተያዘ ሰው ጋር ጥንቃቄ የጎደለው ወሲብ መፈፀም
- ☐ ወጣቶች- ወሲብ መፈፀም፡ ጎጂ ባሕሎችን ማከናወንና ለምሳሌ፡ግርዛት፣ ያልተቀቀሉ ስለታማ ነገሮችን በጋራ መጠቀም፤
- ☐ ሕጻናት እና ጨቅላዎች- ጎጂ ባሕሎች፤
- ☐ ጨቅላዎች- ከእናት ወደ ልጅ መተላለፍ MTCT፤

በማህበረሰቡ ውስጥ ባላቸው ዝቅተኛ ስፍራና በወንድ የበላይነት የተነሳ ሴቶች ስለ ኮንዶም አያውቁም ወይም ጥንቃቄ ያለው ወሲብ ለመፈፀም መደራደር አይችሉም። ቦታዊ እኩልነት ባለመኖሩ ምክንያት ሴቶች በኤች አይ ቪ መያዝ አለመያዛቸውን ገልፀው ተገቢውን ሕክምናና የእንክብካቤ አገልግሎት ማግኘት አይችሉም። በቁጥጥራቸው ሥር ያለ የገቢ ምንጭም ባለመኖሩ ለመኖር ሲሉ ወሲብ መፈፀም ግዴታ ይሆንባቸዋል።

2.3 በማህበረሰቡ ውስጥ በሽታው ያለው ደረጃ ፦

የበሽታው መኖር በውል ከታወቀ ጊዜ ጀምሮ ማህበረሰቡ በተለዩ የወረርሽኝ ደረጃዎች ውስጥ ሊያልፉ ይችላሉ። በአንድ ማህበረሰብ ውስጥ ወረርሽኝ በየትኛው ደረጃ ላይ እንደሚገኝ ለመለየት በጣም ውስብስብ ይሆናል። ምክንያቱም በማንኛውም ጊዜ በተለያዩ የማህበረሰቡ አባላትና ቤተሰቦች በተለያዩ የወረርሽኝ ደረጃ ላይ ሊገኙ ስለሚችሉ ነው።

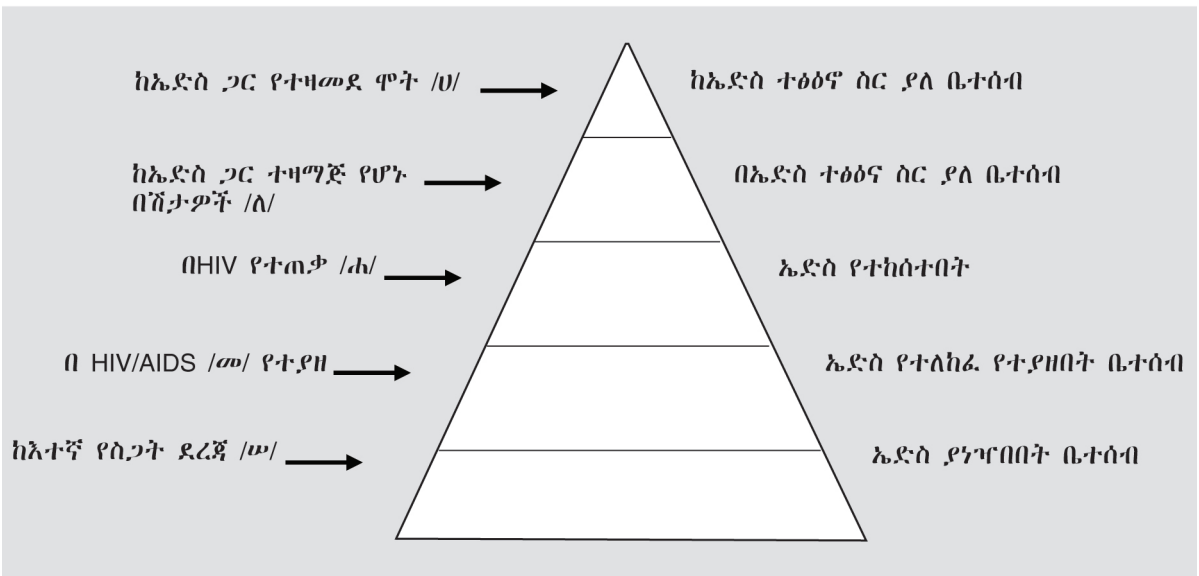
ቀጥለው የቀረቡት 6 ደረጃዎች ከአስር አመታት በላይ ሊወሰዱ ይችላሉ፤

- ☐ የኤድስ ማነዣብብ፦ የኤች አይ ቪ/ ኤድስ መኖር አይታወቅም ወይም በጣም በዝቅተኛ ደረጃ ላይ ይገኛል። ነገር ግን ማህበረሰቡ ምንጩም የመያዝ ዕድል ሊያጋጥመው ይችላል። በተለይ ደግሞ የማህበረሰቡ አባላት የመያዝ ዕድሉ ወይም ስጋቱ ከፍ ካሉ አካባቢዎች ጋር ግንኙነት የመፍጠር ከሆነና ከተያዘው በሽታው አሽጋጋሪ ድልድይ በመሆን ወደ ቤቱ ይዞ ስለሚመጣ።
- ☐ የኤድስ መከሰት፦ ሰዎች በኤች አይ ቪ ተይዘዋል፤ ነገር ግን ምንም አይነት ከኤድስ ጋር የተዛመደ በሽታ አይታይባቸውም በሽታው በህብረተሰቡ ውስጥ ቢኖርም ግን ገና መኖሩ በአብዛኛው አልታወቀም።
- ☐ የኤድስ ተፅዕኖ ማሳደር ግን አለመገንዘብ፦ ሰዎች ከኤድስ በሽታ ጋር ቁርኝት ባላቸው በሽታዎች ይሰቃያሉ። ነገርግን ከግንዛቤ ማነስና ካለማወቅ የተሳሳተ ግምት ይሰጣቸዋል።
- ☐ የኤድስ ተፅዕኖ ማሳደር ግን መካድ ፦ ሰዎች በኤድስ በሽታ ጋር ቁርኝት ባላቸው በሽታዎች ምክንያት ይሞታሉ። ነገር ግን ማህበረሰቡ መኖሩን በመካድ ችላ ይለዋል።

- 📖 የኤድስን ተፅዕኖ አምኖ መቀበል፡ በበሽታው የተያዙና የተጎዱ ቤተሰቦች በህብረተሰቡ ውስጥ በስፋት ይስተዋላሉ። ማህበረሰቡም እንደ ዋነኛ ችግራቸው አምኖ መቀበል ይጀምራል ።
- 📖 ከኤድስ ማገገም ፡ በበሽታው የስጋት ደረጃዎች እየቀነሱ ይሄዳሉ። ማህበረሰቡ ግን በኤች አይ ቪ መያዝ መታመምና መሞት ረዘም ላለ ጊዜ የሚወስድ በመሆኑ በኤድስ ተፅዕኖ ሥር ይቆያል ።

2.4. የወረርሽኝ መጠን/ስፋት

የወረርሽኝ ሚዛን የሚያመለክተው ምንም እንኳን የበሽታው የመከሰቱ መጠን ያነሰ ቢሆንም ለልማት ሥራ አደገኛ ጋፊ ማድረግ እንደሚሆን ነው ። (ምስል 1) አንዴ የማህበረሰቡ አባሎችና ቤተሰቦች ጋር በተያያዘ በሽታ መሞትና /ሀ/ መታመም /ለ/ ሲስፋፋ ይህ የችግሩ ጫፍ እንጂ ግንዱ አይደለም። በጣም ብዙ ሰው በኤች አይ ቪ ተጠቅቶ ሊሆን ይችላል ግን ምንም ምልክት አያሳይም /ሐ/ ሌሎች ቤተሰቦችም በኤች አይ ቪ ኤድስ የታመሙ ሰዎችን በመንከባከብ ወይም ቤተሰብ አልባ ልጆችን በመደገፍ ገቢያቸውን በመቀነስ ሊጠቁ ይችላሉ። መ/ በዚህ አይነት የመላው ማህበረሰብ የመያዝ ስጋት ውስጥ ሊሆን ይችላል ።

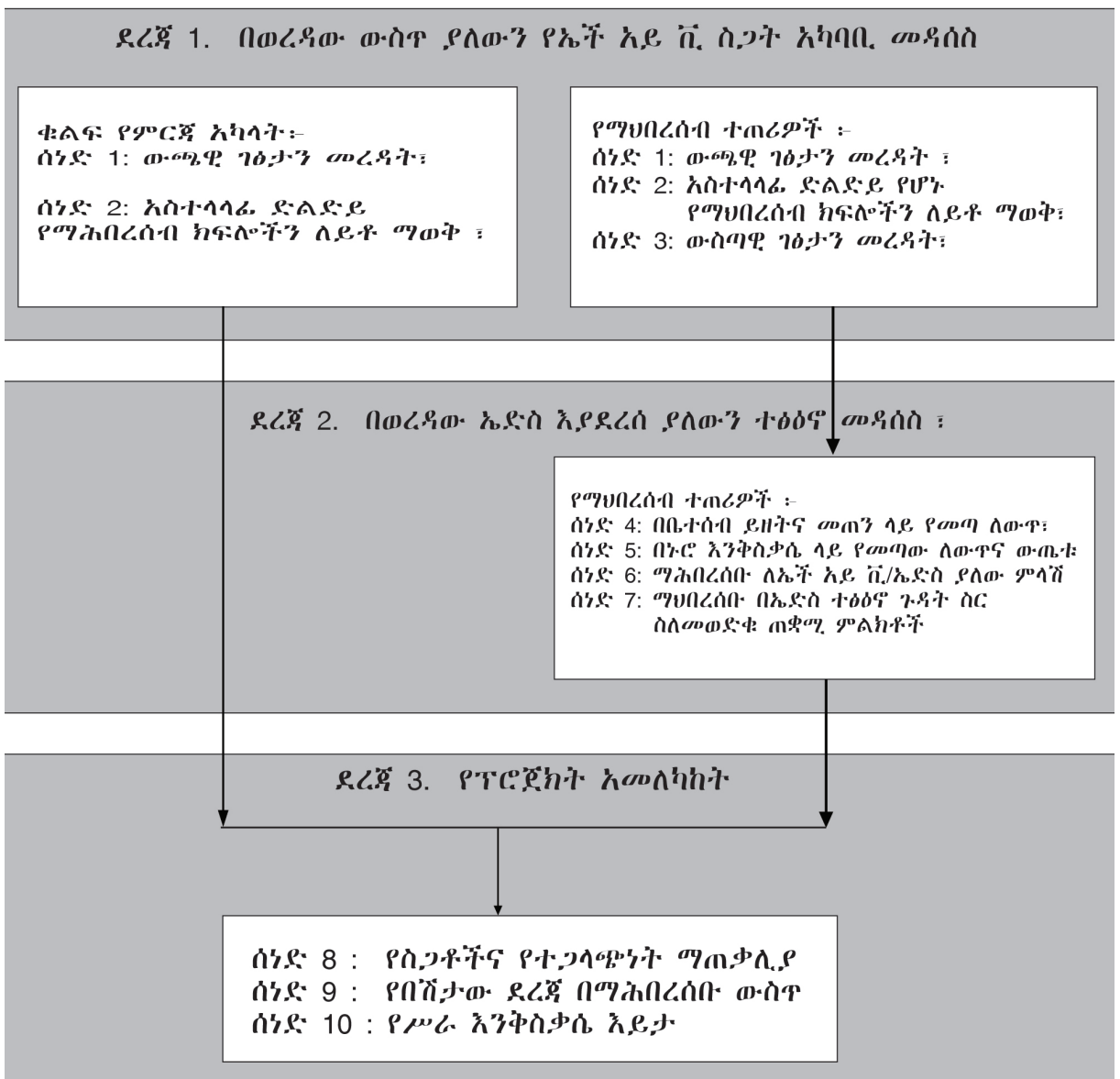

3. ለኤች አይ ቪ/ኤድስ ጥናት የሚያገለግሉ ሰነዶች

3.1 መረጃ መሰብሰቢያ ዘዴዎች

በወረዳ ደረጃ ስለ ኤች አይ ቪ/ኤድስ ውስብስብ ሁኔታ መረጃ መሰብሰቢያ የሚያገለግሉ አሥር ሰነዶች ከታች ተዘርዝረዋል። ሰነዶቹ የቀረቡት በሶስት ደረጃ ነው። መጀመሪያ በወረዳው ያለውን የኤች አይቪ ስጋት መጠን ለመዳሰስ፣ ሁለተኛው ኤድስ እስከ ዛሬ ያስከተለውን ተፅዕኖ ለማወቅና ሶስተኛው ፕሮጀክቶች ሲቀረፁ አመላካች ሀባቦችን ለመንደፍና አተገባበራቸውን ለመቅረፅ ይረዳል ። (ዲያግራም 2)

ዲያግራም 2: የኤች አይ ቪ/ኤድስ የዳሰስ ጥናት መረጃ አሰባሰብ ዘዴዎች

ሰነድ 1. እና ሰነድ 2.ን ወረዳውን በአግባቡ ወይም ጠለቅ ብለው ከሚያውቁ ቁልፍ ጠቋሚ አባላትን በመጠቀም ማከናወን ይችላል። የገጠር ልማት ሰራተኞችን፣ የሴቶች ጉዳይና የኤች አይ ቪ መከላከያና መቆጣጠሪያ ቢሮ ሰራተኞችን፣ የግብርና ሙያ ማሰልጠኛ ተቋማት አስተማሪዎችን መጠቀም ይቻላል። በተጨማሪም ከተለያዩ ቦታ የተመረጡ የሕብረተሰቡ አባሎችን መጠቀም ይቻላል። ከሰነድ 3. እስከ 7. ያለውን በማህበረሰቡ ደረጃ መጠቀም ይቻላል። ሴቶችንና ወንዶችን ለይቶ ማነጋገሩ ምናልባት ጠቃሚ ሊሆን ይችላል። ምክንያቱም አንዳንድ ከኤች አይ ቪ/ኤድስ ጋር ግንኙነት ያላቸውን ሀሳቦች በግልፅ ለመወያየት ስለሚያመች። ሰነድ 8. 9. እና 10. የፕሮጀክት አዘጋጆች የሚጠቀሙበት ነው። በማህበረሰቡ የተገኙትን ውጤቶች በሚታለመው የፕሮጀክት መርሃ ግብር ውስጥ ለማመላከት ይጠቀማል።

3.2. የመስክ ሥራ ማካሄድ ፦

የመስክ ሥራው አሳታፊ በሆነ ዘዴ መካሄድ ይኖርበታል። ክፍት ጥያቄዎችን ገላጭ መልስ በሚያስፈልጋቸው አይነት መጠየቅና መልሳቸውንም በተቻለ መጠን ሙሉ በሙሉ መመዝገብ ያስፈልጋል። ሰነዶቹ እንደሚመሳከሪያ መጠይቅ የሚያገለግሉ ናቸው። የሚፈለጉትን ነጥቦች ያካተቱና እንደሚፈለጉበት አካባቢ ተስማሚነታቸው የተጠበቀ እና የአዘጋጁን ክፍል ፍላጎትና ግብ የሚያንፀባርቁ መሆን አለባቸው። ሴቶችን፣ ወንዶችንና ወጣቶችን በተናጠል ቡድኖች መቦደንና የተለያዩና ሰፊ ያሉ አመለካከቶችን ማግኘት ያስችላል። ቢቻል ቢቻል ከገጠር ልማት፣ ከቤት እመቤቶች፣ ከገጠር ልማት የሴቶች ድርጅቶች ጉዳይ ቢሮና ከመሳሰሉት አንድ ወይም ሁለት ሴቶችን በአጥፂ ቡድኑ ውስጥ ማካተት የገጠር ሴቶችን በነፃነት ሳይፈሩ ሀሳባቸውን እንዲገልፁ ያደርጋል።

3.3. በማህበረሰቡ ውስጥ ስለ ኤች አይ ቪ/ኤድስ ውይይት ማድረግ ፦

ምንም እንኳን ብዙ ሰዎች ማህበረሰቡንና ተወካዮቻቸውን በማስተባበር ስብሰባ ማካሄድ የሚያውቁ ቢሆንም የኤች አይ ቪ/ኤድስ ጉዳይ ግን ለየት ያለ በመሆኑ የማህበረሰቡ ግንዛቤና የበሽታው ደረጃ እየታየ በተለየ መልክ ሊቀርብ ይገባዋል። ካለማወቅ እና ከግንዛቤ ማነስ የተነሳ ማግለል እና መድሎ ከኤች አይ ቪ/ኤድስ ጋር የተቆራኘና በብልግና የሚመጣ በሽታ ተደርጎ ይታያል ። በመሰረቱ የኤች አይ ቪ/ኤድስን ጉዳይ በሽታው መኖሩን ካላመኑትና ክደው በሽተኞችን ከነቤተሰባቸው ማግለል ደረጃ ካሉት ይልቅ የበሽታውን መኖር አምነው እያደረሰ ያለውን ተፅዕኖ ለመቋቋም ጥረት ከሚያደርጉት ጋር መወያየት በጣም ይቀላል ። መጥፎ አመለካከቶችም ዋነኛ ተጠቂ የሆኑትን ለማግኘት እንዳይቻል ያደርጋል። ምክንያቱም አንዴ ከታወቁ መጠቋቋሚያ መሆንና ችግራቸውን የበለጠ ማስፋት ስለሚሆን። በበሽታው የተጠቁ ሰዎችም ከአድልዎና ከመገለል ፍራቻ የተነሳ ራሳቸውን ይደብቃሉ። አንዳንድ የበሽታው ምልክቶች መታየት ሲጀምሩም ከሕዝብና ሰዎች ከሚያዘወትሯቸው ስፍራዎች ይርቃሉ፤ ራሳቸውን ብቸኛ ያደርጋሉ። በመስክ ስራ ላይ መጥፎ አመለካከትና ማግለል እንዳይኖር ከፍተኛ ጥረት መደረግ ይኖርበታል።

3.4. ሰነዶችና ቅጾች :-

አስሩ ሰነዶች በሚቀጥሉት ገጾች ተገልፀዋል። የሰነዱ አገልገሎት፣ የቃለመጠይቅ ቡድኑን ስብስብና ጥቂት ቁልፍ ነገር እንደ አስፈላጊነቱ ሊስተካከሉ የሚችሉ ጥያቄዎችም ተካተዋል። ከያንዳንዱ የመጠይቅ ሰነድ ጋር ቅጾችም ተያይዘዋል። በዚህ ደረጃ በተቻለ መጠን ማንኛውም መረጃ በዝርዝር ሊያዝ ይገባል። ይህ ሳይሆን ቀርቶ ቶሎ ከተጠቃለለ መያዝ የሚገባውን የመስክ መረጃና ግኝቶች ሳይያዝ ይቀራል።

ሳጥን :-4 በመስክ ሥራ ላይ ማግለል እና መድሎ ልዩነት በበሽተኞች ዘንድ እንዳይኖር የሚጠቅሙ ነጥቦች ፡

- 📖 ከኤድስ ጋር አብሮ የማኖሩትንና ቤተሰባቸውን በጥንቃቄና በዘዴ መያዝ፤
- 📖 ሊያናድዳቸው ወይም ስሜትን ሊጎዳ ከሚችል ቋንቋ ወይም ድርጊት በብርቱ መቆጠብ፤
- 📖 ልዩነት እና መድሎን ከሚፈጥሩና ከሚያባብሱ ቃላቶችና ድርጊቶች መቆጠብ፤
- 📖 የኤች አይ ቪ ኤድስ ተጠቂዎችን ከሕብረተሰቡ ጋር በቀላሉ ማወያየት፤
- 📖 የኤች አይ ቪ ኤድስ ባለመያዎችን በማህበረሰቡ ስብሰባ ላይ እንዲረዱዋችሁ መጋበዝ ፤
- 📖 የማህበረሰቡን የበሽታውን መሰረታዊ ፅንሰ ሐሳብ ግንዛቤ ከፍ ለማድረግ መጣር፤

ሰነድ 1. ውጫዊ ገፃታን መረዳት ፤

የሰነዱ ጠቀሜታ ፡- በወረዳው ውስጥ በኤች አይ ቪ የመያዝ ስጋትን ምን ያህል እንደሆነ ለመለየት ፤

የቃለ መጠይቅ ቡድን፡- ይህን ሰነድ ከቁጥር ሁለት ሰነድ ጋር በተለያዩ ሁለት ቡድኖች ውስጥ መጠቀም ይገባል። የመጀመሪያው ቡድን ቁልፍ መረጃ ሰጪ የሆኑት ከኤች አይ ቪ/ኤድስ መከላከያና መቆጣጠሪያ ቢሮ ሰራተኞች ጋር፤ ከሴቶች ጉዳይ ቢሮ ሰራተኞች ጋር፤ ከግብርና ሙያና ቴክኒክ ማሰልጠኛ ተቋማትና ኮሌጆች አስተማሪዎች ጋርና ከመስክ ሰራተኞች ጋር ይጠቃለላል። ሁለተኛው ደግሞ ከማህበረሰቡ ተወካዮች፣ የገበሬዎች ቡድንን፣ የሴቶች ማህበራትን፣ የወጣቶች ማህበራትን፣ የኃይማኖት ተቋማትን ይይዛል። በሁለቱም ቡድኖች ውስጥ የሴቶችና ወንዶች ቁጥር መመጣጠንና ከተለያዩ የዕድሜ ደረጃ የተውጣጡ መሆኑን ማረጋገጥ ያስፈልጋል።

ጥያቄዎች ፡-

ከዚህ በታች የተመለከቱትን ጥያቄዎች ቡድኑ ካርታውን እያየ እንዲመልስ አድርግ/ጊ፤

1. ለተለያዩ ምክንያቶች ማህበረሰቡ የሚያዘውትራቸውን ቦታዎች እንደ ገበያ ፣ ጤና ጣቢያ ሆስፒታሎች፣ ት/ቤቶች፣ የአስተዳዳሪ ቢሮዎች፣ የውሃ ጣቢያዎች፣ ደኖችና የእርሻ ቦታዎች የመሳሰሉትን በካርታ ላይ ለመሳል ሞክር፤
2. ለኤች አይ ቪ መያዝ ስጋት ይሆናሉ የሚባሉ ቦታዎችን ለይቶ ማውጣት፤
3. እነዚህ የተለዩ ቦታዎች ለምን የኤች አይ ቪ የስጋት አካባቢ እንደሆኑ ምክንያቶችን መርምራቸው። የኤች አይ ቪ መገኘት ደረጃ ከፍ ያለ መሆኑ የፈቃደኝነት የማማከርና የምርመራ ጣቢያዎች መረጃ ስለተደገፈ ነው? የአካባቢው ባሕሪ ለዚህ የተጋለጠ መሆኑ ከግንዛቤ ውስጥ ስለገባ ነው? ከኤድስ ጋር በተያያዘ በሽታ የሚሞተው ጎልማሳ ብዙ ስለሆነ ነው?

ቅጽ 1. ውጫዊ ሁኔታን መረዳት

ቦታው፡	ቡድኑ፡ ሴቶች	ወንዶች
------	----------	------

የኤች አይ ቬ የስጋት ምንጭ የሆኑ ቦታዎች	እንደ ኤች አይ ቬ የስጋት አካባቢ ታይቶ ሊዳሰስ የተፈለገበት ምክንያት

ሰነድ 2. አስተላላፊ ድልድይ የሆኑ የማህበረሰብ ክፍሎችን መለየት

የሰነዱ ጠቀሜታ ፦ በሽታውን ከሌላ አካባቢ ወደ ገጠሩ ህብረተሰብ በድልድይነት ሊያስተላልፉ የሚችሉ ክፍሎችን ለይቶ ለማወቅ

የቃለ መጠይቅ ቡድን ፦ ይህን ቅጽ ከቅጽ 1. ጋር በተለያዩ ሁለት ቡድኖች ውስጥ መጠቀም ይቻላል። የመጀመሪያው ቡድን ቁልፍ መረጃ ሰጪ የሆኑት ከኤች አይ ቪ ኤድስ መከላከያና መቃጣጠሪያ ቢሮ ሰራተኞች ጋር፣ ከሴቶች ጉዳይ ቢሮ ሰራተኞች ጋር፣ ከግብርና ሙያና ቴክኒክ ማሰልጠኛ ተቋማትና ኮሌጆች አስተማሪዎች ጋርና ከመስክ ሰራተኞች ጋር ይጠቃለላል። ሁለተኛው ደግሞ ከማህበረሰቡ ተወካዮች የገበሬዎች ቡድንን የሴቶች ማህበራትን የወጣቶች ማህበራትን የኃይማኖት ተቋማትን ይይዛል። በሁለቱም ቡድኖች ውስጥ የሴቶችና ወንዶች ቁጥር መመጣጠንና ከተለያዩ የዕድሜ ደረጃ የተውጣጡ መሆኑን ማረጋገጥ ያስፈልጋል።

ጥያቄዎች ፡

ከዚህ በታች የተመለከቱትን ጥያቄዎች ከካርታው ጋር እያስተያየ እንዲመልሱ አድርግ

1. ከማህበረሰቡ ወደ ውጭ የሚመላለሱ የማህበረሰቡ አባላትን ማወቅ። (በካርታው ላይ እንዲያመለክቱ ማድረግ)፤

- ☐ ከማህበረሰቡ ውጭ የሚጓዝው ማነው? (ሴቶች፣ ወንዶች፣ ወጣቶች፣ ሽማግሌዎች፣ ሕፃናት)
- ☐ ወዴት ነው የሚሄዱት?
- ☐ መቼ ነው የሚሄዱት? (በየቀኑ፣ በሳምንት፣ በበጋና/በክረምት፣ በአጨዳ ጊዜ፣ በረሃብ ወቅት ወዘተ...)፤
- ☐ ለምን ይሄዳሉ? (ለመግዛት፣ ለመሸጥና፣ ለመዝናናት፣ ለመማር፣ ለጤና ምርመራ፣ እንጨት ወይም ውሃ ለማምጣት፣ ሰርቶ ለማግኘት፣ ለእንስሳት ምግብ ፍለጋ ወዘተ...)፤
- ☐ ምን ያህል ይቆያሉ? (ከአንድ ቀን ያነሰ፣ ያንድ ቀን አዳር፣ ለብዙ ቀኖች፣ ለብዙ ሳምንቶች፣ ለወራቶች፣ ወዘተ ...፤)
- ☐ የት ያድራሉ? (ከጓደኞቻቸው ቤት፣ ዘመዶቻቸው ቤት፣ የኪራይ ማደርያዎች ወዘተ))
- ☐ ጥንቃቄ የጎደለው ወሲብ እንዲፈፅሙ የሚገፋፋቸው ምን ምን ድርጊት ይፈፅማሉ?

2. ከውጭ ወደ ማህበረሰቡ የሚመላለሱ ፦ ከሌላ አካባቢ ወደ ማህበረሰቡ የሚመላለሱ ካሉ ለይቶ ማወቅ ። (በካርታው ላይ እንደሚጠቁመው ማድረግ)

- ☐ ማነው ወደ ማህበረሰቡ የሚመጣው? (ሴቶች፣ ወንዶች፣ ወጣቶች፣ ሽማግሌዎች፣ ልጆች፤)
- ☐ መቼ ይመጣሉ? /በየቀኑ፣ በየሳምንቱ፣ በጋና/ክረምት ፣ በአጨዳ ጊዜ በረሃብ ጊዜ፣ ወዘተ.../
- ☐ ለምን ይመጣሉ? / ለመግዛት፣ ለመሸጥ፣ ለመዝናናት፣ ለትምህርት፣ ለጤና፣ ለአስተዳዳር፣ ውሃ/እንጨት ለመውሰድ ወዘተ.../
- ☐ ከየት ይመጣሉ?
- ☐ ምን ያህል ይቆያሉ? /ከቀን ያነሰ፣ ለአንድ ምሽት፣ ብዙ ቀናቶች፣ ብዙ ሳምንቶች ወዘተ .../
- ☐ የት ያድራሉ? /ከጓደኞቻቸው ጋር፣ ከቤተሰቦቻቸው ጋር፣ በኪራይ ማረፊያ ወዘተ/
- ☐ ልቅ ወሲብ ለመፈፀም የሚገፋፋቸው ምን ምን ድርጊት ይፈፅማሉ?

3. በወረዳው ውስጥ በበሽታው የመያዝ አደጋን ለመቀነስ ጥረቶች እየተደረጉ መሆኑን አረጋግጥ
4. ከውጭ በሚገቡ ሰዎችና ሁኔታዎች በበሽታው የመያዝ አደጋን ለመቀነስ ምን ተጨማሪ ነገር መደረግ እንዳለበት ለማወቅ መሞከር ፤

ቅጽ 2. አስተላላፊ ድልድይ ክፍሎችን ለይቶ ማወቅ

ቦታው	ቡድኑ ሴቶች	ወንዶች
ኤች አይ ቪ ኤድስን እንደአስተላላፊ ድልድይ የሚቆጠሩ የማህበረሰብ ክፍሎች	ምክንያት ፣ /የት ይሄዳሉ? መቼ ይሄዳሉ? ለምን ይሄዳሉ? ምን ያህል ይቆያሉ? የት ይቆያሉ? ልቅ ወሲብ ለመፈፀም የሚዳዳቸው ምን ድርጊት ይፈፃማሉ?/	
ከማህበረሰቡ ክፍል ውጪ ወደ ሌላ አካባቢ የሚሄዱ		
ከውጭ/ ከሌላ አካባቢ ወደ ማህበረሰቡ የሚገቡ		
የመያዝ አደጋን ለመቀነስ የሚደረጉ ጥረቶችና/ሥራዎች		
እየተሰራ ያለ		
አስፈላጊ		

ሰነድ 3. ውስጣዊ ሁኔታን መረዳት፡-

የሰነዱ ጠቀሜታ በማህበረሰብ ውስጥ ኤች አይ ቪን ለማስተላለፍ የሲጋት ምንጮችን ለይቶ ማወቅ።

የቃለ መጠይቅ ቡድን ፦ ከማህበረሰቡ የተውጣጡ የተለያዩ ቡድኖች እንደ የገበሬ ቡድኖች፣ የሴቶች ማህበራት፣ የወጣት ማህበራት፣ የኃይማኖት ቡድኖች ማካተትና በቡድኑ ውስጥ ሴትና ወንድ በእኩል መጠን መሆኑን ማጤን ያስፈልጋል፤

ጥያቄዎች ፦

ቡድኑ የሚከተሉትን ጥያቄዎች ከካርታው ጋር እያጣቀሱ እንዲመልሱ አድርጉ ፤

1. በካርታው ላይ ሰዎች በብዛት የሚገናኝበትና ግርግር የሚበዛበት አካባቢ ላይ /እንደ ገበያ ቦታ፣ ቡና ቤት፣ ሆቴል፣ የአሳ ማጥመጃ ዳርቻ፣ ትምህርት ቤቶች፣ የውሃ መቅጃ ጣቢያዎች፣ ጎረቤቶች ወዘተ ... ፣/ መለየት
2. የማህበረሰቡ አባላት የእርስ በእርስ እንቅስቃሴ ፦
በማህበረሰቡ አባላት ውስጥ ያለውን የሰዎች እንቅስቃሴና ግንኙነቶች የሚበዛበትን ቦታ መለየት /በካርታው ላይ መጠቀም/
 - ☐ ይህን አካባቢ ማን ያዘውትረዋል? /ሴቶች፣ ወንዶች፣ ወጣቶች፣ ሽማግሌዎች፣ ህፃናት /
 - ☐ መቼ ይሄዳሉ? /በየቀኑ፣ በሳምንት፣ በክረምት/በበጋ ወራት፣ በአጨዳ ጊዜ፣ በረሃብ ወቅት ወዘተ .../
 - ☐ ለምን ይሄዳሉ? (ለመግዛት፣ ለመሸጥና፣ ለመዝናናት፣ ለመማር፣ ለጤና ምርመራ፣ እንጨት ወይም ውሃ ለማምጣት፣ ሰርቶ ለማግኘት፣ ለእንስሳት ምግብ ፍለጋ ወዘተ...፤)
 - ☐ (ለመግዛት፣ ለመሸጥና፣ ለመዝናናት፣ ለመማር፣ ለጤና ምርመራ፣ እንጨት ወይም ውሃ ለማምጣት፣ ሰርቶ ለማግኘት፣ ለእንስሳት ምግብ ፍለጋ ወዘተ... ፤)
 - ☐ ምን ያህል ይቆያሉ? /ከቀን ያነሰ፣ ለአንድ ምሽት፣ ብዙ ቀናቶች፣ ብዙ ሳምንቶች ወዘተ .../
 - ☐ የት ያድራሉ? (ከንደኞቻቸው ቤት፣ ዘመዶቻቸው ቤት፣ የኪራይ ማደርያዎች ወዘተ ... ፤)
 - ☐ ጥንቃቄ የጎደለው ወሲብ እንዲፈፅሙ የሚገፋፋቸው ምን ምን ድርጊት ይፈፅማሉ ?
3. ለኤች አይ ቪ የሚያጋልጡ ባሕሪዎች ፦
በኤች አይ ቪ የመለከፍ ዕድልን የሚያሰፉ በማህበረሰቡ የሚደረጉ ድርጊቶች አሉ ?
 - ☐ ምን ምን ጊዜ ነው? /ለምሳሌ ጭፈራ፣ ሰርግ፣ አስገድዶ መድፈር፣ ጠለፋ፣ ግርዛት፣ ፈት ማግባት፣ ክብረ በዓሎች ፤
 - ☐ ማነው በአደጋ ላይ ያለው?
 - ☐ ለምንድነው እነዚህ ድርጊቶች የሚፈፀሙት?
4. መሰረት ልማቶች ፦ የሚከተሉት አገልግሎቶች የት ይገኛሉ /በቅርበት/
 - ☐ በኤች አይ ቪና በአባልዘር በሽታ ላይ መረጃ ለማግኘት፣
 - ☐ ኮንዶምና ወጪው
 - ☐ በፈቃደኝነት ላይ የተመሰረተ የምክር አገልግሎትና የደም ምርመራ ጣቢያ ማግኘት፣
 - ☐ የአባል ዘር በሽታ መታከሚያ
5. ወጣቱ ለወደፊቱ ምን ራዕይ አለው?

ቅጽ 3. ውስጣዊ ሁኔታን መረዳት ፤

ቦታ	ቡድን ሴት	ወንድ
በማህበረሰቡ ውስጥ በአደጋው ስጋት ውስጥ ያሉ የማህበረሰቡ አባል	ምክንያት	
በማህበረሰቡ ውስጥ ያለ እንቅስቃሴ፡ የት ይሄዳሉ? መቼ ይሄዳሉ? ለምን ይሄዳሉ? ምን ያህል ይቆያሉ? የት ያርፋሉ? ለልቅ ወሲብ የሚያጋልጣቸው ምን ድርጊት ይፈጽማሉ ?		
በዓላት፣ ባሕላዊና ልማዳዊ ደንቦች /በዓሉ ምንድን ነው? ማነው ተጠያቂው ? ለምንስ ይደረጋል?		
በዓላት	ማነው ተጠቂ	ለምን
መሰረተ ልማት /በቅርበት የሚገኝ አገልግሎት መስጫ ጣቢያ?/		
የኤች አይ ቪ ኤድስና የአባላዘር በሽታ መረጃ የማግኛ መንገድ		
ኮንዶም ማግኛ መንገድ		
በፈቃደኝነት ላይ የተመሰረተ የምክርና የምርመራ አገልግሎት ጣቢያ		
የአባላዘር በሽታ ሕክምና ጣቢያ		
የወጣቶች የወደፊት ራዕይ		

ሰነድ 4. በቤተሰብ ስብጥርና መጠን ያሉ ለውጦች

የሰነዱ ጠቀሜታ ፡- በማህበረሰቡ ውስጥ በዋና ቤተሰብ መካከል ያለውን ስብጥር እና መጠን ባለፉት 10 ዓመታት ያሳየውን ለውጥ ለማወቅ /በተለይ በወረርሽኝ የመጋለጥና የመጠቃቱ አጋጣሚዎች ያላቸው ቤተሰቦችን ከግምት በማስገባት /

የቃለ መጠይቅ ቡድን፡- ከማህበረሰቡ የተለያዩ ክፍል የተውጣጡ እንደ የገበሬ ቡድኖች፣ ሴቶች ማህበራት፣ ወጣት ማህበራት፣ የሃይማኖት ቡድኖች፣ የሴቶችንና የወንዶችን መመጣጠንና በተለያዩ የዕድሜ ደረጃ የሚገኙ መኖራቸውን መረጋገጥ ያስፈልጋል።

ጥያቄዎች፡-

1. በአሁኑ ሰዓት የሚገኙ የተለያዩ የቤተሰብ ዓይነቶችን ለይቶ ለማወቅ ለምሳሌ የሚከተሉትን ሊያካትት ይችላል።
 - ☐ ያገቡ ቤተሰቦች - በአንድ ለአንድ ጋብቻ
 - ☐ ያገቡ ቤተሰቦች /በተመሳሳይ ጊዜ ከአንድ በላይ ያገቡ/
 - ☐ በሴት የሚመራ ቤተሰብ
 - ☐ በወንድ ብቻ የሚመራ ቤተሰብ
 - ☐ በአያቶች የሚመራ ቤተሰብ
 - ☐ በወላጅ አልባ ልጆች የሚመራ ቤተሰብ
 - ☐ ሌሎች /ይገለፅ/
2. የቤተሰብ ብዛት፣ /በግምትም ቢሆን/ ይገለፅ ቤተሰብ በየምሽቱ በአንድ ላይ የሚበላ መሆኑ በግልፅ ይብራራ፤
3. በየቤተሰቡ አይነት፡- በየቤተሰቡ አይነት ምን ያህል ቤተሰብ እንደሚገኝ በየአይነቱ ሥር ደርድራቸው። ለምሳሌ መቶ ወይም ሁለት መቶ ቤተሰቦች እንደማህበረሰቡ የቤተሰብ ብዛት ውስድና አንድ ፈቃደኛ ከሆነ ሰው ጋር በቤተሰብ ዓይነቶች ስር ስብጥራቸውን አስደርድር ። የቡድን አባላቱ በሙሉ እስኪስማማበት ድረስ ሌሎችም እንዲሞክሩ አድርጉ ፍሬዎችን ደምሮ መቶኛውን ማውጣት ቀላል ሥራ ይሆናል።
4. ከአምስት አመትና ከአስር ዓመት በፊት የነበረውን ስርጭት ለማወቅ ድርጊቱን መደጋገም።
5. በቡድኑ ውስጥ ያለ እንቅስቃሴ ፡- በቤተሰቡ አይነቶች መሃል እንቅስቃሴ ነበረ ወይ?
 - ☐ የትኞቹ የቤተሰብ ዓይነቶች በቁጥር ያድጋሉ?
 - ☐ የትኞቹ የቤተሰብ ዓይነቶች ናቸው በቁጥር እየቀነሱ የሚሄዱት?
 - ☐ ለዚህ ለውጥ ምክንያቱ ምንድነው?
6. የቤተሰብ አባላት የመጠን ለውጥ ፡- ባለፉት አምስት ዓመታት በያንዳንዱ ውስጥ በሚኖሩ አባላት የቁጥር ለውጥ ታይቷል? በየቤተሰቡ ዓይነት ውስጥስ?
 - ☐ የትኞቹ የቤተሰብ ዓይነቶች ናቸው በቁጥር ያደጉት?
 - ☐ የትኞቹ የቤተሰብ አይነቶች ናቸው በቁጥር ያነሱት?
 - ☐ ምክንያቱስ ምንድነው?

ቅጽ 4- በቤተሰብ ስብጥር ስፋት ያሉ ለውጦች

ቦታው	ቡድን ሴት			ወንድ		
	የቤተሰብ አይነት					
	ያገቡ አንድ ለአንድ	ያገቡ ከአንድ በላይ	በሴት የሚመራ ቤተሰብ	በአንድ ወንድ የሚመራ ቤተሰብ	ወላጅ አልባ በልጆች የሚመራ ቤተሰብ	በአያቶች የሚመራ ቤተሰብ
የቤተሰብ ስብጥር						
አሁን ያለው ስብጥር በ100%						
ስብጥሩ ከ 5 ዓመት በፊት በ100%						
ስብጥሩ ከ 10 ዓመት በፊት በ100% %						
የመጨመሩ/መቀነሱ ምክንያት						
በቤተሰቡ መጠን ያሉ ለውጦች						
አማካይ የቤተሰብ አባላቱ ብዛት አሁን						
አማካይ የቤተሰቡ ብዛት ከሁለት ዓመት በፊት						
አማካይ የቤተሰቡ ብዛት ከ5 ዓመት በፊት						
የለውጡ ምክንያት						

ሰነድ 5. በመተዳዳሪያ ሥራ ላይ ያለው ለውጥና ውጤቱ ፦

የሰነዱ ጠቀሜታ፦ ባለፉት አምስት ዓመታት በግብርናው ሆነ በሌሎች የመተዳደሪያ ስራዎች በቤተሰብ ደረጃ ያለውን ለውጥ ለማወቅ፤

የቃለ መጠይቅ ቡድን ፣ ከማህበረሰቡ የተለያዩ ክፍል የተውጣጡ እንደ የገበሬ ቡድኖች፣ ሴቶች ማህበራት፣ ወጣት ማህበራት፣ የሃይማኖት ቡድኖች፣ የሴቶችንና የወንዶችን መመጣጠንና በተለያዩ የዕድሜ ደረጃ የሚገኙ መኖራቸውን መረጋገጥ ያስፈልጋል።

ጥያቄዎች፦

1. ባለፉት አምስት ዓመታት በግብርናው ሥራ ላይ ለውጥ ተከስቶ ያውቃል? ከሆነ ምን አይነት ለውጥ ተከሰተ? ምክንያቱስ ምን ነበረ? የትኛው የቤተሰብ ዓይነት ተነካ?

- ☐ የእረሻ መሬት ስፋት በቤተሰቡ ደረጃ
- ☐ የመስኖ አጠቃቀም
- ☐ አዳሪ መሬት በቤተሰብ ደረጃ
- ☐ የሚመረቱ የእህል ዓይነቶች
- ☐ የሚረቡ የእንስሳት ዓይነቶች
- ☐ የቤተሰቡ አባላት የሥራ ድርሻና ክፍፍል
- ☐ የጉልበት ልውውጥና መዋዋስ
- ☐ ዘመናዊ ጉልበት ቆጣቢ ቴክኖሎጂ/ ዘዴ የመጠቀም ልምድ

2. ባለፉት አምስት አመታት እርሻ ነክ ባልሆኑ የመተዳደሪያ ሥራዎች ላይ ለውጥ ታይቷል ? ለምሳሌ አሳ ማጥመድ፣ ደን ማልማት፣ አፈርና ውሃ መክላት፣ የገቢ ምንጭ በሆኑ ሥራዎች ከሆነ ምን አይነት ለውጥ ታየ? የለውጡስ ምክንያት ምንድነው። የትኛው የቤተሰብ አይነትስ በለውጡ ተነካ?

3. ባለፉት አምስት ዓመታት በገጠሩ ኗሪዎች ውስጥ ሌሎች ለውጦችስ ተከስተው ያውቃሉ? ከሆነስ ምን ዓይነት ለውጥ? ምክንያቱስ ምን ነበረ? የትኛው የቤተሰብ አይነት ተነካ?

- ☐ የቤተሰቡ አባላት የሥራ ድርሻና ክፍፍል
- ☐ የቤተሰቡ የሀብት መሰረት
- ☐ የቤተሰብ የቁጠባ ልማድ
- ☐ የቤት ወጪ አወጣጥ ዘዴ
- ☐ ዘመናዊ ጉልበት ቆጣቢ ቴክኖሎጂ /ዘዴ የመጠቀም ልማድ
- ☐ የዕለታዊ ምግብ ይዘት
- ☐ የቤተሰብ አባላት የጤና ሁኔታ
- ☐ ትምሕርት ቤት የመሄድ ልምድ
- ☐ ማህበራዊ የጉልበት አገልግሎቶች ውስጥ የመሳተፍ ልምድ
- ☐ የቀብር ስነሥርዓት አፈፃፀም ባሕል

ቅጽ 5. ባለፉት አምስት ዓመታት በመተዳዳሪያ ሥራ ላይ የታዩ ለውጦችና ውጤታቸው

ቦታ	ቡድን፡- ሴት	ወንድ
----	----------	-----

	የለውጡ ዓይነት	የለውጡ ምክንያት	የተነኩ የቤተሰብ አይነቶች
የእርሻ ሥራ በቤተሰብ ደረጃ			
የእርሻ መሬት ስፋት በቤተሰብ ደረጃ			
የመስኖ አጠቃቀም			
እዳሪ መሬት በቤተሰብ ደረጃ			
የሚመረቱ የእህል ዓይነቶች			
የሚረቡ የእንስሳት ዓይነቶች			
የቤተሰቡ አባላት የሥራ ድርሻና ክፍፍል			
የጉልበት ልውውጥና መዋዋስ			
እኩል ማረስ			
ዘመናዊ ጉልበት ቆጣቢ ቴክኖሎጂ/ ዘዴ የመጠቀም ልምድ			
እርሻ ነክ ያልሆነ የመተዳዳሪያ ሥራዎች በቤተሰብ ደረጃ /ምሳሌ- አሳ ማጥመድ፣ ደን ማልማት፣ ንግድ፣ ወዘተ ...			
ሌሎች ለውጦች			
የቤተሰቡ አባላት የሥራ ድርሻና ክፍፍል			
የቤተሰቡ የሀብት መሰረት			
የቤተሰብ የቁጠባ ልማድ			
የቤት ወጪ አወጣጥ ዘዴ			
ዘመናዊ ጉልበት ቆጣቢ ቴክኖሎጂ /ዘዴ የመጠቀም ልማድ			
የዕለታዊ ምግብ ይዘት			
የቤተሰብ አባላት የጤና ሁኔታ			
ትምሕርት ቤት የመሄድ ልምድ			
ማህበራዊ የጉልበት አገልግሎቶች ውስጥ የመሳተፍ ልምድ			
የቀብር ስነሥርዓት አፈፃፀም ባሕል			
የቤተሰቡ አባላት የሥራ ድርሻና ክፍፍል			

ሰነድ 6. ማህበረሰቡ ኤች አይ ቪ ኤድስን እንዴት ት ያየዋል ?

የሰነዱ ጠቀሜታ ፦ ማህበረሰቡ እስከ ዛሬ ኤች አይ ቪ ኤድስን እንዴት እየተረዳው እንዳለ ለማወቅና አስፈላጊ እርምጃ ለመውሰድ

የቃለ መጠይቅ ቡድኖች ፦ በማህበረሰቡ ውስጥ ካሉ የተለያዩ ቡድኖች የተውጣጡ፣ ለምሳሌ የገበሬ ቡድኖች፣ የሴቶች ማህበራት፣ የወጣት ማህበራት፣ ሐይማኖታዊ ቡድኖች የፆታ ተዋዕያ እና የተለያዩ የእድሜ ቡድኖች መወከላቸውን ማረጋገጥ፤

ጥያቄዎች ፦

1. በማህበረሰቡ ስለኤች አይ ቪ ኤድስ ያለው ግንዛቤ ከፍ እንዲል የሚንቀሳቀሱ አሉ ወይ? ካሉ ምን አይነት እንቅስቃሴ ያደርጋሉ? እንማንስ ናቸው? ማንስ ይደግፋቸዋል? /ስልጠና በመስጠት በቁሳቁስ ወዘተ ... /
2. በማህበረሰቡ ውስጥ በኤድስ የመያዝ እድልን ወይም ስጋትን ቀነስ የማድረግ እንቅስቃሴ አለ ወይ? ካለ ምን አይነት እንቅስቃሴ? በማንስ እየተገበሩ ነው? ማንስ ይደግፋቸዋል? / ስልጠና፣ በመስጠት በቁሳቁስ ወዘተ .../
3. በኤች አይ ቪ የመያዝ ስጋትን በወረዳ ደረጃ ለመቀነስ የሚደረግ ጥረት አለወይ? ካለ ምን አይነት ጥረት? ማንስ እያደረገ ነው? በማንስ ይደገፋል /ስልጠና በመስጠት፣ በቁሳቁስ?
4. ማህበረሰቡ በተወሰኑ ቡድኖችም ውስጥም ቢሆን የአደገኛ ባህሪያት ለውጥ አስመዝግቧል ወይ?
5. ማህበረሰቡ ከኤች አይ ቪ ኤድስ ጋር የሚኖሩትን ወገኖች እንዴት ይረዳል?
6. ከኤች አይ ቪ ኤድስ ጋር የሚኖሩትን ወገኖች ለመርዳት ምን አይነት ባሕላዊ ሕክምናዎች አሉ?
7. ከኤች አይ ቪ/ኤድስ ጋር የሚኖሩትን ሰዎች ለመርዳት ምን አይነት ልማዳዊ ድጋፎች አሉ? ምናልባት ካለ?
8. በማህበረሰቡ ውስጥ የኤድስ በሽተኞች? ሲታመሙ ከበሽታው ጋር የሚመጡትን ተፅዕኖዎች እንዲቋቋሙ ምን አይነት እገዛ ይደረግላቸዋል? እገዛውንስ ማን ያደርጋል? ማንስ ይደግፋል?
9. በማህበረሰቡ ውስጥ በኤድስ ምክንያት የሚመጣውን ሞት ተከትሎ ለቤተሰቦች የሚደረግ እገዛ አለወይ? ካለስ ማን ያግዛል? ማንስ ይደግፋል?
10. በኤድስ ወላጅ አልባ የሆኑትስ በማህበረሰቡ ውስጥ እጣ ፈንታቸው ምንድን ነው?
11. በኤች አይ ቪ የመያዝ አደጋ ለመቀነስ ማህበረሰቡ ሊያደርጋቸው የሚገቡ ሌሎች ተግባሮች አሉ ወይ?

ቅጽ 6. ማህበራዊ ምላሽ ለኤች አይ ቪ/ኤድስ

ቦታ	ቡድን ሴቶች	ወንዶች
----	---------	------

ጠቋሚዎች	የማህበረሰቡ ምላሽ ዝር ዝርዝር
የኤች አይ ቪ ኤድስ ግንዛቤ ማሳደጊያ እንቅስቃሴዎች? ምን አይነት? በማን? ለማን? ድጋፍ?	
የኤች አይ ቪ የመያዝ ስጋትን ለመቀነስ የሚደረግ እንቅስቃሴ? በማን? ለማን? ድጋፍ?	
ከፍተኛ ስጋት የሆኑ ባሕሪያት ላይ ለውጥ ታይቷል ወይ?	
ከኤች አይ ቪ ጋር ለሚኖሩ የሚደረግ ድጋፍ አለወይ በማን? ለማን? ደጋፊ?	
ባሕላዊ አያያዝ ከኤች አይ ቪ ኤድስ ጋር ለሚኖሩት?	
የኤች አይ ቪ ሰለባ ቤተሰቦችን በመመገብ ጊዜ ለመርዳት የሚደረግ እገዛ ? ምን አይነት እገዛ? በማን? ለማን? ድጋፍ?	
የኤች አይ ቪ ሰለባ ቤተሰቦችን በሞት ጊዜ የሚደረግ እገዛ? ምን አይነት እገዛ? በማን? ለማን? ድጋፍ?	
በኤድስ ወላጅ አልባ ለሆኑ ህፃናት በማህበረሰቡ ውስጥ?	
ሌሎች ማህበራዊ እንቅስቃሴዎች የመያዝ ስጋትን ለመቀነስ?	
የኤድስ ሰለባዎችን ችግሮች ለመቋቋም የሚደረጉ ሌሎች እንቅስቃሴዎች?	

ሰነድ 7. ማህበረሰብ የኤድስ ጥቃት ተፅዕኖ ስር መሆኑን ጠቋሚዎች ወይም መገለጫዎች፡-

የሰነዱ ጠቀሜታ ፡- የኤድስ ጥቃት ዝቅተኛ መስሎ በሚታይበት ማህበረሰብ ውስጥ ምን ያህል ጥቃቱ ሊስፋፋ እንደሚችልና ቤተሰቦች የምግብ ዕጥረትን፣ የሰራተኛ እጥረትና ሕመምና ሞትን እንዴት እንደሚቋቋሙት ለማወቅ ።

የቃለመጠይቅ ቡድን፡- ከማህበሩ የተለያዩ ክፍሎች የተወከሉ፣ እንደ የገበሬው ቡድን፣ የሴቶች ማህበራት፣ የወጣቶች ማህበራት፣ የሃይማኖት ቡድኖች የመሳሰሉት ከሴቶች ከወንዶችና ከተለያዩ የዕድሜ ደረጃዎች መወከላቸውን ማረጋገጥ ይጠቅማል ።

ጥያቄዎች ፡-

የሚከተሉትን ጥያቄዎች ከተለያዩ የቤተሰብ ዓይነቶች አኳያ ተነጋግሩባቸው።

1. አንድ የቤተሰብ አባል ባል/ሚስት ለረዥም ጊዜ ሲታመም ወይም ሲሞት እንዴት ይቋቋሙታል ? ተጐጂው ወንድ ወይም ሴት በመሆኑ ልዩነት አለወይ?
2. አንድ የቤተሰብ አስተዳዳሪ ለረዥም ጊዜ ቢታመም ወይም ቢሞት ገንዘብ ሲያስፈልገው እንዴት ሊያገኝ ይችላል?
3. አንድ አባወራ ሲሞት የቤተሰቡ ንብረት /የመሬት ይዞታው ጭምር/ ምን ይሆናል?
4. ሁለቱም ባልና ሚስት ሲሞቱ የቤተሰቡ ንብረት /የመሬት ይዞታው ጭምር/ ምን ይሆናል?
5. አንድ የቤተሰብ ኃላፊ ሲሞት ቀሪው የቤተሰብ አባል ምን ይሆናል?
6. በጥቅሉ ቤተሰቦች የእርሻ ሥራ ላይ የሚሰሩ ሰራተኛ እጥረትን እንዴት ይቋቋሙታል?
7. ቤተሰቡ የምግብ እጥረቱን እንዴት ይቋቋመዋል?
8. ጉረቤቱ ወይም ማህበረሰቡ የረጅም ጊዜ ሕመምን ወይም ሞትንና ከሞት በኋላ ያለውን ቤተሰቡ እንዲቋቋመው እንዴት ይረዳል?

ቅጽ 7. የማህበረሰቡ የኤድስ ተጋላጭነት መጠን ጠቋሚዎች

ቦታ		ቡድን ሴት		ወንድ	
ጠቋሚ	እንደቤተሰቡ የገቢ ደረጃ የሰጡ ምላሾች				
	ሀብታም	መካከለኛ ገቢ	ደሃ		
የሚስት ለረጅም ጊዜ መታመምን ወይም ሞትን ቤተሰቡ እንዲት ይቋቋማል ?					
የአባ ወራ የረጅም ጊዜ ሕመምን ወይም ሞትን ቤተሰቡ እንዴት ይቋቋማል ?					
በረጅም ጊዜ ሕመም ወይም ሞት ጊዜያት ገንዘብ ከየት ይገኛሉ?					
አባወራ ሲሞት የንብረት ዝውውር እንዴት ነው					
ሁለቱም ወላጆች ሲሞቱ የንብረት ዝውውር እንዴት ነው					
ቀሪው የቤተሰብ አባል ምን ይሆናል?	ወንድ ፈት ሴት ፈት ወላጅ አልባ	ወንድ ፈት ሴት ፈት ወላጅ አልባ	ወንድ ፈት ሴት ፈት ወላጅ አልባ		
የእርሻ ሥራ ሰራተኛ እጥረትን እንዴት ይቋቋማል ?					
የምግም እጥረቱንስ ?					
በማንኛውም የረጅም ጊዜ ሕመም ወይም ሞት ጊዜ ማህበረሰቡ ምን ዓይነት እርዳታ ይሰጣል?					

ሰነድ 8. የስጋትና የተጋላጭነት ማጠቃለያ፦

የሰነዱ ጠቀሜታ ፦ ከሰነድ 1 እስከ 6 በተሰበሰበው መረጃ ላይ በመመርኮዝ በግለሰባች፣ በቤተሰቦችና በማህበረሰቡ ደረጃ ያለውን የኤድስ ስጋትና ተጋላጭ ለመረዳትና የጉዳት መጠን የሚቀንስበትን መንገድ ለይቶ ለማወቅ ነው ።

ቡድን ፦ የጥናት ቡድኑ

ጥያቄዎች ፦

1. በኤች አይ ቪ ለመያዝ ስጋቶችን ፦ በግለሰብ፣ በቤተሰብና በማህበረሰብ ደረጃ በኤች አይ ቪ የመያዝ ስጋት ምንጭ የሆኑትን ማጠቃለል (ሰነድ 1, 2 እና 3.)
2. በግለሰብ፣ በቤተሰብና በማህበረሰብ ደረጃ መያዝ ስጋቱን ለመቀነስ የሚረዱ መንገዶችን መለየት ። ሰነድ (2,3 እና 6)
3. በግለሰብ፣ በቤተሰብና በማህበረሰብ ደረጃ ኤድስ ለሚያስከትላቸው ችግሮች የተጋላጭነት ሁኔታን ማጠቃለል (ሰነድ 4 እና 7)
4. በግለሰብ፣ በቤተሰብና በማህበረሰብ ደረጃ ኤድስ ለሚያስከትላቸው ችግሮች ተጋላጭነትን ለመቀነስ የሚረዱ መንገዶችን መለየት (ሰነድ 6 እና 7)

የመረጃ መሰብሰቢያ ቅጽ ቀጥሎ ባለው ገጽ ላይ ይገኛል

ይህ መረጃ እንደ ወረዳ ኤች አይ ቪ/ኤድስ የእውነታ ዝርዝር ሊቀርብ ይችላል።
ለአስረጂ አባሪ አንድን ይመልከቱ።

ቅጽ 8. የስጋትና ለመጋለጥ ማጠቃለያ

ቦታ	ቡድን ሴት	ወንድ
----	--------	-----

ደረጃ	የመያዝ ስጋት ምንጮች	ስጋቱን ለመቀነስ የሚረዱ መንገዶች
በግለሰብ		
በቤተሰብ		
በማህበረሰብ		
ደረጃ	ኤድስ ለሚያስከትላቸው ችግሮች የተገላጭነት ምንጭ	የችግሩ ተጋላጭነት ለመቀነስ የሚረዱ መንገዶች
በግለሰብ		
በቤተሰብ		
በማህበረሰብ		

ሰነድ 9. በማህበረሰቡ ውስጥ የበሽታው ደረጃ :-

የሰነዱ ጠቀሜታ፡ ከማህበረሰቡ በተሰበሰበው መረጃ መሰረት የበሽታውን ደረጃ ለማወቅ።

ቡድን ፡- የጥናት ቡድኑ

ቅጽ 9. በማህበረሰቡ ውስጥ የበሽታው ደረጃ

ቦታው	
መለያ	ምልከታዎች
የመያዝ ስጋት ምንጮችን መለየት ☐ የስጋት ምንጮችን የበዛበት ቦታዎች /ሰነድ 1 እና 3/ ☐ አሽጋጋሪ የህብረሰብ ክፍሎች /ሰነድ 2 እና/	
ኤች አይ ቪ ሊያስዙ ከሚችሉ አደገኛ እንቅስቃሴዎች ላይ የባህሪ ለውጥ መኖር መረጃዎች ☐ የወጣቱ ራዕይ /ሰነድ 2/ ☐ የባሕላዊ ድርጊቶች ለውጥ / ሰነድ 2/ ☐ ሌሎች የባህሪ ለውጦች /ሰነድ 6/	
በማህበረሰቡ ውስጥ የስብጥር ለውጥ /ሰነድ 4/ ☐ ያደጉ የቤተሰብ አይነት ☐ ያነሱ በቤተሰብ አይነት ☐ ለውጥ በቤተሰብ ብዛት ☐ ምክንያቶች ☐ በኤድስ ወላጅ አልባ ሕፃናት /ሰነድ 6/	
የአኗኗር ለውጦች ሰነድ /5/ ☐ የሰው ሃይል እጥረት መኖሩን የሚጠቁሙ ሁኔታዎች ☐ የጥሬ ገንዘብ እጥረት መኖሩን የሚጠቁሙ ሁኔታዎች ☐ ሕይወት አዳጋች እየሆነችና ሞት እየበዛ የማህበረሰቡ ሽክም መብዛቱን የሚጠቁሙ ሁኔታዎች	
ማህበረሰቡ ለኤች አይ ቪ ኤድስ ያለው አመለካከት /ሰነድ 6/ ☐ ግንዛቤ ማሳደጊያ ☐ ድጋፍ ሰጪ ድርጅቶች ☐ ማጠቃለያ፡- ግንዛቤ ማጣት፣ መካድና ተስፋ መቁረጥ፣ አምኖ መቀበልና አብሮ መኖር፣	
የኤች አይ ቪ ግንዛቤ ለማሳደግና ለኤድስ ተግዳሮት ድጋፍ ቅድሚያ የሚሰጣቸው ፡ /ሰነድ 7 እና 8/ ☐ ቤተሰቦች ☐ ግለሰቦች ☐ የገቢ ማስገኛዎች	

የማህበረሰቡ ክፍፍል	ምክንያት
የበሽታው ደረጃ <div> <div>📖 ኤድስ ሲጀምር</div> <div>📖 ኤድስ ሲከሰት</div> <div>📖 ኤድስ ሲያጠቃ</div> </div>	

ሰነድ 10 . የድርጊት አተገባበር ፦

የሰነዱ ጠቀሜታ ፦ ከኤች አይ ቪ/ኤድስ ምልክታ አንፃር የግብርና ልማትን ማካሄድ ሊኖረው የሚችለውን ሁኔታ በቅርበት ለማጤንና ይኸንኑ በግ ጐኑን የበለጠ ለማግለገል አፍራሽ ጐኑን ለማሳካት፤

ቡድን ፦ አጥኚ ቡድኑ

ቅጽ 10 ሀ. ከገበያ መር የግብርና የዕድገት ጋር የተቆራኙ በኤች አይ ቪ/የመያዝ ስጋትን የሚቀንሱ ሁኔታዎች

ተግባር	የኤች አይቪ ስጋት መጠን	ስጋቱን የሚቀንሱ ሁኔታዎች
የገበሬዎች ስልጠናዎች፣ የልምድ ልውውጦች፣ የጥናት ጉዞዎች፣ የአቅም ግንባታ ከተጓዳኞች ገር ማድረግ		
የልማት አገልግሎት ሰጪዎች ከገበሬዎች ጋር ያላቸው ተደጋጋሚ ግንኙነቶች		
በአጨዳ ወራት የሚመጡ የጉልበት ሰራተኞች		
የምርታማነት መጨመር		
ወደ ወፍጮ ቤቶች ማበጠሪያዎች፣ መውቂያዎች የሚደረጉ ምልልሶች፣		
የንግድና የማንጓዣ ሥራ መስፋፋት		
የገቢ ማደግ		
በአካባቢ የንግድ መስፋፋት		
የሴቶች ደረጃ በግብይቱ ውስጥ		
ሌሎች		

ቅጽ 10 ለ. በኤድስ በተጠቁ ማ/ሰብ ጋር ከገበያ መር እድገት የውሳኔ ሰጭነት ሚና አንፃር አብሮ ለመስራት መልካም አጋጣሚዎች፤

በኤድስ ተፅዕኖ ሥር ያሉ በቤተሰብ ደረጃ	በገበያ መር እንቅስቃሴ ያለው አስተዋጽኦ	ተፅዕኖውን የመቀነሻ ዘዴዎች
የጉልበት ምርታማነት መቀነስ፤ በህመም ምክንያት አቅም ማጣት፤ የገበሬዎች የቤተሰብ አባላት፤ ቅጥር ባለሙያዎች፤ መደበኛ ሰራተኛ የሥራ ቡድኖች በህመም ወቅት የሥራ ጊዜ መባከን፤ ሞት፤ በሽተኛ መንከባከብ		
በህመም ጊዜ ራስን ማግለል / አርሶአደሩ ፣ የቤተሰብ አባላት የተቀጠሩ ሙያተኞች፤ እለታዊ ሰራተኞች፤ የጉልበት ሰራተኞች፤		
የክህሎት መታጣት /አርሶአደሩ፤ የቤተሰብ አባላት፤ የተቀጠሩ ሙያተኞች፤ የእለት ሰራተኞች፤ የጉልበት ሰራተኞች አባላት፤		
የማህበራዊ ካፒታል/ገንዘብ እጦት		
የገቢ ምንጮች መቀነስ / ለመድሐኒት መግዣ፤ ለቀብር ንብረትን በመሸጥ ገንዘብ ማግኘት/		
የራስ የሚሉት ንብረት ያለመኖር /በተለይ በቤተሰብ ደረጃ/		
የቤተሰባዊ ድር መለዋወጥ		
ተቋሚ አቅም ማጣት		

ማስታወሻ፡ በኤድስ መታመም እና ሞት በገበያ መር የውሳኔ ሰጭነት ላይ የሚያሳድረው ተፅዕኖ እንደታመሚው/እንደሚቻለው ማንነት ይለያያል፤ የቤተሰብ ሀብት፤ የአስተራረስ ዘዴ፤ የአቅምና ችሎታ አስፈላጊነት፤ እና አካባቢያዊ የእርዳታ ሥርዓት ላይ ይመረኮዛል፤

4. የኤች አይ ቪ/ኤድስን እይታ ከገበያ መር የእርሻ ልማት ጋር ለማቀናጀት ጥሩ አጋጣሚዎች ፤

በዚህ ክፍል ስር የኤች አይ ቪ ኤድስን ሁኔታ በተመለከተ የመስክ ስራዎችን ለማቀድ/ለመተለም አመች የሆኑ ጠቃሚ መንገዶች ቀርበዋል። እነሱም ስልጠና፣ የመስክ ጉብኝት ወይም የቴክኖሎጂ ልማት እና የተግባር መርሃ ግብር (Matrix)ን ያጠቃልላል።

4.1. ለወረርሽኝ ምላሽ መስጠት ፡-

የኤች አይ ቪ/ኤድስ ወረርሽኝ ደረጃዎች በማህበረሰቡ ውስጥ መሰረታዊ ሥራ ሒደቶችን ያዛባል። ጥቂት የሚሆኑ አባላቱ በኤድስ የተጠቁበት ማ/ሰብ ውስጥ አብዛኛው ትኩረት ስለበሽታው ግንዛቤና እውቀትን ለመፍጠር ይውላል ። ይህም የሚሆነው የስርጭቱን መጠን ለመቀነስ ታስቦ ነው። /ሰንጠረዥ 1/። የህብረተሰቡ ዋና ክፍል በተጠቃበት ነገር ግን በበሽታው ባልታመመበት /ኤድስ መከሰት/ ሁኔታ የኤድስ ተፅዕኖን ከቤተሰብ ደረጃ ለመቀነስ ቅድሚያ ይሰጣል። በመጨረሻ በኤድስ ተፅዕኖ ስር በወደቀ ማ/ሰብ ትኩረት ሁሉ እንክብካቤ ወደ ማድረግ እና ከኤች አይ ቪ/ኤድስ ጋር ለሚኖሩ እና ቤተሰቦቻቸው ድጋፍ ማድረግ እና ለበሽታው ትኩረት መስጠት ላይ ይውላል ። ይሁን እንጂ በማንኛውም ማ/ሰብ የበሽታው ሁሉም ደረጃዎች በተለያዩ ቤተሰቦች ዘንድ መከሰታቸው አይቀሬ ነው። ስለሆነም ሁሉም ተግባሮች ይብዛም ይነስም አስፈላጊ ይሆናሉ።

ሰንጠረዥ 1

የወረርሽኝ ደረጃ	ትኩረት	አላማ
የሁሉም ደረጃዎች	በኤች አይ ቪ የመጠቃት አደጋን መቀነስ	<ul style="list-style-type: none"> ❖ ስለኤች አይ ቪ ግንዛቤና እውቀትን መጨመር ❖ የባህርይና የአመለካከት ለውጥ በግልሰብ እና በህ/ሰብ ደረጃ ማምጣት ❖ አጋላጭና አደገኛ ባሕርይ፣ የኑሮ ሁኔታን እና አካባቢን መለወጥ ❖ ሰዎች የፈቃደኝነት ምክርና ምርመራ እንዲያደርጉና የኤች አይ ቪ ሁኔታቸውን እንዲያውቁ ማበረታታት
የኤድስ መከሰት	ኤድስ ለሚያስከትላቸው ተፅዕኖዎች ላለመጋለጥ መዘጋጀት	<ul style="list-style-type: none"> ❖ የራስን ጤና እና የአመጋገብ ሁኔታ መቆጣጠር አስፈላጊ ሲሆን የፀረ ኤች አይ ቪ መከላከያ መድሐኒት መጠቀምን ጨምሮ ❖ ገቢን ማጠናከር ❖ የአኗኗርን ሁኔታ ማመቻቸት ❖ አካባቢያዊ እውቀትን መሻት ፣ መመዝገብ እና መለዋወጥ ፤
የኤድስ ተፅዕኖ	ከኤች አይ ቪ ኤድስ ጋር ለሚኖሩ ሰዎች እና ቤተሰቦቻቸው ድጋፍ እና እንክብካቤ ማድረግ	<ul style="list-style-type: none"> ❖ የጤና እና የአመጋገብ ሁኔታን መጠበቅና መቆጣጠር ❖ የፀረ ኤች አይ ቪ መድሐኒት ተጠቃሚ መሆንን ማበረታታት ❖ ማህበረሰባዊ የስነልቦና ድጋፍ ማድረግ ❖ ሌሎች እንዳይጠቁ መጠበቅ
	ኤድስ የሚያስከትለውን ተፅዕኖን መቋቋም መቻል	<ul style="list-style-type: none"> ❖ የአኗኗር ሁኔታን በአዳዲስ ሁኔታዎችን በአገናዘበ መልኩ መመስረት /በጥቂት ጉልበት፣ ንብረት፣ በትንሽ ገቢ ላይ / ❖ ወላጆቻቸውን በበሽታው የተነጠቁትን መንከባከብ ❖ በበሽታው በጣም ለተጎዱት ኢኮኖሚያዊ እና ማህበራዊ እርዳታ ማድረግ፤

4.2. የኤች አይ ቪ/ኤድስ ወቅታዊ ሁኔታን በገበያ መር ልማት የመጠቀም አጋጣሚ መፍጠር ፤

ቀጥለው የተዘረዘሩት ተግባራት በኤች አይ ቪ/ኤድስ ወቅታዊ ሁኔታ በተለይ ከገበያ መር ልማት በተያያዘ ያለው መልካም አጋጣሚን መጠቀም ላይ በማተኮር ይቀርባል፤

ስለ ኤች አይ ቪ/ኤድስ እውቀት እና ግንዛቤን መጨመር፡-

- የገበሬ ማህበራት፡ የአገልግሎት ህብረት ሥራና የገበያተኞች ማህበራትን የባህርይ ለውጥ ለማምጣት በመጠቀም በተለይ በዋናነት ወንዶች እና ወጣቶች ላይ ትኩረት በማድረግ ግንኙነት መፍጠር፤
- ከግብርና ምርት እና ገበያ ሥራ ጋር ተያይዞ አብዛኛውን ጊዜ ኤች አይ ቪ/ኤድስን ለመከላከል በሚደረጉ ተግባራት ትኩረት የማይሰጣቸው /ለምሳሌ ከነጋዴዎች፣ የመደብር ባለቤቶች፣ ሾፌሮች፣ ደላላዎች እና አነስተኛ ነጋዴዎች/ ትኩረት መስጠት
- የገበያ ቀናትን ለኤች አይ ቪ/ኤድስ ማስተማሪያነት መጠቀም ፤ በተጨማሪም ከኤች አይ ቪ ጋር የሚኖሩ ሰዎችን በምስክርነት እንዲያስተምሩ መጠቀም ፤
- በሽታው ሊዛመትባቸው የሚችሉ የምርት ወራት እና በበዓላት ጊዜ ጠንካራ የግንዛቤ ሥራ ዘመቻ ማካሄድ፤
- የገጠሩን ማህበረሰብ ስለኤች አይ ቪ ለማስተማር የተሻሉ ፈጠራዎችን መጠቀም /ለምሳሌ በአካባቢው ሲኒማ ማሳየት/
- የኤች አይ ቪ/ኤድስ የግንዛቤ ስልጠናዎችን በኮርስ፣ በወርክሾፕ በመስክ ጉብኝት መልክ አቀናጅቶ ማቅረብ ፤
- ጠቃሚ የሆኑ የ HIV/AIDS ማሰልጠኛ ጽሑፎችን በወረዳ ደረጃ እና በገበሬ ማሰልጠኛ ተቋማት ማቅረብ /ማስተማሪያዎቹን በአካባቢው ቋንቋ ተርጉሞ ማቅረብ/
- ከበሽታው ጋር ተያይዞ የሚመጣ ማግለልን ለመቀነስ አመቺ ሁኔታዎችን መለየት፤

ለኤች አይ ቪ ጥቃት የመጋለጥ አደጋን መቀነስ፡-

- የአቅርቦትና የገበያ ግንኙነቶችን ማቀራረብ ገበሬዎች ለረዥም ጉዞና ከቤት ወጥቶ ለማደር ያላቸውን ዕድል ያጠባል /ለምሳሌ ሰፋ ያለ ግዥ፣ ቅድሚያ የሚደረግ ስምምነት እና የገበያ መረጃ ማቅረብ/፤
- የትራንስፖርት አገልግሎትን ማሻሻል፤
- የአትክልት ሽያጭ እና ስርጭት ሁኔታዎችን አቅምን ለማጎልበትና የርክክብ ዘዴን በማሻሻል ያለውን መጓተት መቅረፍ፤
- ወቅታዊ የጉልበት ሰራተኞችንና ገበሬዎችን ገቢያቸውን እንዴት መቆጠብና ለቤተሰባቸው ማዋል እንዳለባቸው፣ ለወደፊቱ እንዴት መቆጠብ እንደሚችሉ የአስተሳሰብ አድማሳቸው ይሰፋ ዘንድ ማስተማር፤
- የሴቶችን የኢኮኖሚ ወሳኝነት ሚና ማጠናከር፤
- የግብይት ሁኔታውን ለሴቶች የበለጠ የተገረጋጋና አመቺ ማድረግ፤
- የተለያዩ የኑሮ አማራጮችን በተለይ ለወጣቱ ክፍል በማመቻቸት ከገጠር የሚደረገውን ፍልሰት መግታት፤
- ከአቅም ግንባታ ጋር የተያያዙ ችግሮችን መቀነስ፤ /ከአካባቢ ርቆ የሚደረጉ ሥልጠናዎችን ብዛትና የቆይታ ጊዜ መቀነስ/፤ የቤተሰብ ሀላፊዎችን ማሰልጠን /ባልና ሚስትን/ ከቤት ውጭ ማስመሸትን መቀነስ።
- በገጠር አካባቢ የኑሮ ሁኔታን ማሻሻል እና የልማት ሰራተኞች ከቤተሰባቸው ተነጥለው የመኖር ሁኔታን መቀነስ፤

ኤድስ ለሚያስከትለው ተጽዕኖ የመጋለጥ ሁኔታን መቀነስ፤

- በኤድስ በተጠቃ ማህበረሰብ ውስጥ የሚያስፈልገውን የጉልበት ሰራተኛ መኖር እና በተቀዳሚ ምርቶች የሚያስፈልገውን ሰራተኛ ጉልበት ማጥናት ፤
- የታሰቡ የምረት ተቋማት የቤተሰብ ሀብት ቢቀንስ እንኳ ቀጣይነት እንዲኖራቸው ማስቻል፤
- ገቢ የሚያስገኙ ሥራዎችን ከበሽታው ጋር ለሚኖሩ ሰዎች ማፈላለግ
- በጥቂት ካፒታል እና ጉልበት ገቢ የሚያስገኙ ሥራዎችን በኤች አይ ቪ ለተጠቁ ቤተሰቦች ማስፋፋት /ተጋላጭ የሆኑ ሴት የቤተሰብ አባላት፣ ላጤ የሆኑ ወንድ የቤተሰብ አባላት እና ቤተሰቦቻቸውን በበሽታው ለተነጠቁ/ ከግብርና ውጭ ሊተዳደሩበት የሚችሉ አዲስ የአኗኗር ዘይቤ ማመቻቸት
- በኤድስ ለተጠቁ እና ለተጋለጡ ቤተሰቦች በምርትና ገበያ ዙሪያ እንቅፋት የሚሆኑ ነገሮችን መቅረፍ /ለምሳሌ፡- የሰራተኛ ችግርን መፍታት፣ በገጠር ያለ የኑሮ ጫናን መቀነስ፣ የምግብ እቃዎችን ለመግዛትና ለገበያ የሚረዱ ቡድኖች ማዘጋጀት፣ ከአነስተኛ ነጋዴዎች ውስጥ የግብይት ቡድኖችን ማዋቀር።
- አመቺ የእንስሳትን የሰብል ገበያዎችን በበሽታው ለተጠቁና ለተጋለጡ ቤተሰቦች ማመቻቸት፣ /ይኸውም ህመማችንን በቅርብ ለመንከባከብ ያለውን ፍላጎት ያሟላል/
- የገበሬ ማህበራት ለአባላት እንደዋነኛ የኤድስ ድጋፍ እና እንክብካቤ መገለል /ለምሳሌ ወላጆቻቸውን በበሽታው ላጡ የማህበረሰብ እርዳታ ማመቻቸት/
- ከኤች አይ ቪ ኤድስ ጋር የሚኖሩ ሰዎች የተመጣጠነ አመጋገብ እንዲኖራቸው የእህልና የከብት ስጦታ ማድረግ፤
- የብዙሃኑን የገበሬ ቤተሰቦች የተሻለ የአስተራረስ ችሎታ እንዲያዳብሩ ማስቻል
- በገበያ ልማት የሰብል ክፍፍል አጋሮችን ማሳተፍ ፤
- ከጥቃቅንና አነስተኛ የገንዘብ ተቋማት የአስቸኳይ ጊዜ ብድር ፣ የፈቃደኝነት ቁጠባ እና የብድር ቡድኖች በማዋቀር አብሮ መስራት፤

4.3. አጋርነትና ቅንጅት ለተግባራዊ ሥራ ፡-

በኤች አይ ቪ/ኤድስ ዙሪያ ፈጣን ምላሽ የሚሰጡ ብዙ ድርጅቶች አሉ። ይህ ጥረት አለመታጣቱ አስፈላጊ ነገር ነው። በጋራ ለማቀድ፣ ለመስራት እና የተለያዩ መገልገያዎችን እና ሌሎች ነገሮችን ለጋራ ለመጠቀም ጥሩ አጋጣሚ ነው ።

በጋራ ሊሰሩ የሚችሉ አጋሮች፤

- እርሻ፣ የልማት ሰራተኞች፣ የገበሬዎች ማሰልጠኛ ተቋማት፣ OBOARD
- ጤና፣ የኤክስቴንሽን ሰራተኞች፣ የጤና ተቋማት፣ በፈቃደኝነት ላይ የተመሰረተ የኤች አይ ቪ/ኤድስ ምክርና ምርመራ አገልግሎት
- ሌሎች፣ የሴቶች ጉዳይ ማህበራት፣ ከፀረ ኤድስ ክለቦች፣ ማህበሮች፣ እቁብ፣ እድሮች/ ሕብረት ሥራ፣ ከኤች አይ ቪ ጋር ለሚኖሩ እና ወላጆቻቸው በኤድስ ያጡና የተጋለጡ ልጆችን የሚረዱ፣ የሀይማኖት ድርጅቶች፤

4.4. የኤች አይ ቪ/ኤድስ የድርጊት መርሃ ግብር ማዕቀፍ ፡-

በኤች አይ ቪ/ኤድስ መርሀ ግብር ማዕቀፍ ተግባራትን በተለያዩ ደረጃ የወረርሺኙ ተጠቂ ለሆኑ የማሕበረሰብ አባላትን አመቺ በሆነ መንገድ ለይቶ ያቀርባል። ተግባራቱ በተጠቂ ቡድን እና ከተግባር አጋሮች ጋር ተያይዞ እና ተመርኩዞ የቀረበ ነው።

የኤች አይ ቪ/ኤድስ የድርጊት መርሃ ግብር ማዕቀፍ Matrix

ቦታ	
----	--

የወረርሽኝ ደረጃ	ትኩረት	ታርጌት ቡድን	ተግባራት	ዋና አጋሮች
በሁሉም ደረጃ	በኤች አይ ቪ የመጠቃትን አደጋን መረዳትና ግንዛቤን በመፍጠር መቀነስ			
	ለኤች አይ ቪ ጥቃት የመጋለጥ አደጋን መቀነስ			
ኤድስ የተከሰተባቸው እና ተፅዕኖ ያሳደረባቸው	ለኤድስ ተፅዕኖ የመጋለጥ ሁኔታን መቀነስ			

አባሪ 1 ፦ በወረዳ ደረጃ የኤች አይ ቪ/ኤድስ እውነታን ለማሳየት እንደአብነት የቀረበ ዳሌ፣ የደቡብ ብሔርብሔረሰቦችና ህዝቦች /

ክልላዊ እና አካባቢያዊ የኤች አይ ቪ መረጃ /በ1999/2007 የተገመተ

	በወጣቶችና ጎልማሶች ዕድሜ ክልል /ከ15-49 ዓመት/ የኤች አይ ቪ ስርጭት መጠን በኤች አይ ቪ የተጠቁ በ %/		የወጣቶችና ጎልማሶች ለኤች አይ ቪ የመጋለጥ ሁኔታ፣ /ከ15-49 ዓመት/ በየ ዓመቱ የተጠቁ
	በገጠር	በከተማ	
ክልላዊ	0.8	7.4	0.21
ብሔራዊ	0.9	7.7	0.28

ምንጭ፦ የጤና ጥበቃ ሚኒስቴር /HAPCO (/1999/2007) Single Point HIV Prevalence Estimate

በኤች አይ ቪ ስርጭት መረጃ ፕሮጀክቱ በሚሰራበት ቦታ ወይም በአቅራቢያ በሚገኙ በአዋላጅ ክሊኒኮች የተነሣ (1997/2004) /የጤና ጥበቃ ሚኒስቴር /HAPCO (1997/2004) ኤድስ በኢትዮጵያ፣ 5ኛ ሪፖርት፣ Technical Document for the Fifth Report, Estimate for 2003

❖ ለሰሜን፦ አዋሳ ጤና ጣቢያ 9.2% ፣ ሻሸመኔ ጤና ጣቢያ 7.0%

❖ ለደቡብ ፦ ዲላ ሆስፒታል 9.3 %

የኤች አይ ቪ ኤድስ ወረርሽኝ በህ/ሰቡ ውስጥ

ከተሞች፦ በኤድስ የተጠቁ /የኤች አይ ቪ ስርጭት መጠን እና ከኤድስ ጋር የተዛመዱ በሽታዎች እና የተመዘገቡ ህልፈተ ህይወት እና በወሲብ የሚተላለፉ በሽታዎች ማጋጠም/

የገጠር አካባቢዎች፦ የኤድስ መከሰት /የኤች አይ ቪ ስርጭት መጠኑ ከፍተኛ የሆነበት ነገር ግን ከኤድስ ጋር ተዛማጅ በሆኑ በሽታዎች እና ሞት ከፍተኛ ተፅዕኖ ስር የወደቁ/

የጥቃት ምንጮች | ለኤች አይ ቪ አደገኛ የሆኑ አካባቢዎች

ይርጋዓለም፣ ዲላ፣ ሀንተቴ፣ የገበያ ማዕከላት /በተለይ ዲላ/ ህዝብ የሚበዛባቸው ከተሞች፣ ፉራ ማሰልጠኛ ማዕከል /ይርጋዓለም/ ።

በወረዳ ውስጥ ሌሎች ቦታዎች፦ እንደ ትናንሽ የገጠር ገበያዎች፣ ቡና አስፈልፋዮች ወፍጮ አስፈጫዎች፣ የምሽት የገበያ ቦታዎች፣ የምሽት የቡድን የፀሎት ቤቶች።

ከወረዳ ውጭ፦ አዋሳ /የመስተዳድር ማዕከል/፣ ሻሸመኔ /የንግድ/፣ ሞያሌ /በኬንያ ድንበር የቁም ከብት ንግድ ቦታ/፣ ሻኪሶ /የወርቅ፣ የቡና እና የቁምከብት መገበያያ/

የጥቃት ምንጮች II የገጠሩን ማ/ሰብ ለኤች አይ ቪ አደገኛ ከሆኑ አካባቢ የሚያገናኙ አስተላላፊ ህዝቦች

<p>ከገጠሩ ማ/ሰብ ወደ ሌላ አካባቢ አሚንቀሳቀሱ ህዝቦች፤</p> <p>ረዘም ላለ ጊዜ ፦ ተማሪዎች ስራ ፍለጋ የሚሰደዱ ወንዶች /ከቤተሰቦቻቸው እስከ 2 ዓመት ለሚደርስ ጊዜ ያህል ይለያሉ/ ፤ ነጋዴዎች፤ ለህክምና የሚሄዱ ሰዎች ፤ የሚዝናኑ ወንዶች፤ አርብቶ አደሮች / ከመንጋቸው ጋር በቆላማና ደጋማ ቦታዎች/ ፤ ፈት ሴቶች ይገኙበታል።</p> <p>ወቅታዊ፦ በየሳምንቱ ወደ ቤታቸው የሚመለሱ በአንድ አካባቢ የሚማሩ ተማሪዎች፤ በቡና ለቀማ ስራ ጊዜ ከ2-6 ወር አንዳንዴም እስከ 2 ዓመት ስራ ፈላጊዎች፤</p> <p>ለአጭር ጊዜ /ቀን/ የሚቆዩ፦ ወደ አዋሳ ለንግድ /ለስራ የሚመጡ ሰዎች፤ በዲላ ገበያ ለቀናት የሚቆዩ፤ ቤተሰቦቻቸውን ከ2-3 ሣምንት ለሚሆን ጊዜ ለጥያቄ የመጡ፤ ውሃ ቀጂ ሴቶች፤ የቤተክርስቲያን ወኪሎች ፤ እና በሽተኞችን ለማሳከም አጅበው የሚመጡ አስታማሚዎች፤</p> <p>በማ/ሰቡ ውስጥ እና ውጭ ከገበያ ጋር የተያያዙ እንቅስቃሴዎች ፡</p> <p>የምሽት ገበያዎች ፡ ለንግድ ሣይሆን ለሽመታ ገበያ አምሽተው ወደ ቤታቸው በምሽት የሚመለሱ /ከፍቅረኞቻቸው ጋር ይገናኛሉ ይሁን እንጂ ለሴቶች አደጋ አለው።/</p> <p>ወረፋ የበዛባቸው የቀለብ እህል ማሰናጃ ቦታዎች /ሴቶችና ወንዶች/፤ በወፍጮ፤ በቡና መፈተሊያ ቆይተው በምሽት ወደ ቤታቸው የሚመለሱ፤</p> <p>ነጋዴዎች ፡ /በማ/ሰቡ ውስጥ ያሉ ወንዶች ፡ ከ5-7 ቀን ያህል ቡና በሚደርስበት ወራት በትላልቅ ከተሞች /ጩኮ፤ ዲላ፤ አለታ ወንዶች በሻሸመኔና አዲስ አበባ / ሲዝናኑ ሰንብተው፤ ለሽያጭ የሚሆን ሽቀጥ የሚያመላልሱ፤</p>	<p>አነስተኛ ነጋዴዎች /ሴቶች፦ በጥራጥሬ፤ ዶሮ፤ እና በወተትና ወተት ተዋዕኦ ሽያጭ የተሰማሩ። ከተለያዩ አካባቢዎች ወደ ገጠሩ ማ/ሰብ የሚንቀሳቀሱ ህዝቦች፦</p> <p>አጠቃላይ፦ የግብርና ቢሮ አባላት፤ የልማት ሰራተኞች፤ መምርራን፤ የጤና ሰራተኞች፤ ፖለቲከኞች፤ ወደ ትውልድ ቀያቸው የተመለሱ / ለምሳሌ ቀደም ሲል ፖለቲከኞች የነበሩ፤ በተለያዩ አገልግሎት ስራ ተሰማርተው የነበሩ፤ ከውጭ ሀገር የተመለሱ ሰዎች/ ፤ ዘመድ ጠያቂዎች፤ የትራንስፖርት አገልግሎት ሰጪዎች፤ ነጋዴዎች፤ ሴተኛ አዳሪዎች።</p> <p>የተወሰነ ቦታ፦ የመንገድ ሥራ ሰራተኞች ከገበያ ጋር በተያያዘ እንቅስቃሴ በየዕለቱ የሚሰፋ የጉልበት ሠራተኞች፤</p> <p>ከክልል፦ በሰፋፊ እርሻዎች የሚሰሩ፤ በቡና መፈልፈያ ጣቢያ የሚሰሩ ፤</p> <p>ሸማቾች ፡ በቡና መፈልፈያ አካባቢዎች እስከ 3ወር ያህል ጊዜ በምርት ወቅት የሚቆዩ</p> <p>ነጋዴዎች፦ /አብዛኛውን ጊዜ ወንዶች/ ቡና ለመግዛት ምሽቱን በዚያው የሚያሳልፉ</p> <p>ሴተኛ አዳሪዎች፤ በቡና ምርት ወራት ወደ ይርጋለም የሚመጡ፤</p>
--	---

የጥቃት ምንጮች III በህ/ሰቡ ውስጥ የሚተገበሩ ልማዳዊ እና ባህላዊ የሆኑ ለቫይረሱ የሚጋለጡ ድርጊቶች

በቫይረሱ ከተጠቃው ሰው ጋር የሚደረግ ጥንቃቄ

የጎደለው የግብረሰጋ ግንኙነት

- ❖ ጫት መቃምና አልኮል መጠጥ መጠጣት
- ❖ አስገድዶ መድፈር /እንደ ወንጀል ስለማይታይ/
- ❖ ሰርግና ክብረ በዓላት /እንደ ፍቼ ጫንባላ-በሲዳማ የአዲስ ዓመት በአልፎ እድሜያቸው ከ11-15 የሚሆኑ የሚተገበሩት አመታዊው የፋሮ ዳንስና ሙዚቃ ዝግጅት/
- ❖ በምሽት የሚካሄዱ የፀሎትፕሮግራም
- ❖ ብዙ ሚስት ማግባት
- ❖ ሚስት መውረስ
- ❖ ፊት ሴት የቀድሞ ባሏ አገባም አላገባ እንደገና ለማግባት የመቻሏ ሁኔታ ኮንዶም ለመጠቀም ቸልተኛ መሆን /በገጠር አካባቢ እንደፀያፍ ነገር ስለሚቆጠር /

ከሰውነት በሚወጣ ፈሳሽ ንኪኪ አማካኝነት

- ❖ የወንዶች ግርዛት /በርቸሚሮ /እድሜያቸው ከ40 በላይ ለሆኑ /ከጋብቻ ውጭ ለሚደረግ ወሲብ የሚዳርግ ይህን ተከትሎ የሚተገብረው የሃኖ ዳንስ፤

ከእናት ወደ ልጅ መተላለፍ

- ❖ በእርግዝና
- ❖ በዉሊድ
- ❖ በጡት ማጥባት

ለኤድስ ተፅእኖ መኖር ማስረጃው

ከማህበረሰቡ ምላሽ ፡ ስለኤች አይ ቪ/ኤድስ የግንዛቤ መፍጠሪያ መድረኮች በት/ቤት፣ በቤተክርስቲያናት በሌሎች ማህበራዊ ስብሰባዎች እና የጤና ኬላዎች ነገር ግን የአካባቢ አቅምን በማሳደግ ህ/ሰቡ በኤች አይ ቪ/ኤድስ ዙሪያ እንዲወያይ መሆን፣ በሽታው መኖሩን እያወቁ ችላ ያሉ የማ/ሰቡ አባሎች፣ የምሽት ሐይማኖታዊ የፀሎት ቡድኖች መቀነስ፣ በከተሞች የኮንዶም ተጠቃሚ ቁጥር መጨመር፣ ከጋብቻ በፊት የኤች ቪ ምርመራ ማድረግ መለመድ፣ የገጠር አካባቢ ምላጭ የመሰሉ መገልገያዎችን በጋራ መጠቀም ሁኔታ መቀነስ።

የማ/ሰብ ተዋፅኦ፡- ከአንድ በላይ በማግባት ቤተሰብ የመመሥረት ሁኔታ ከክርስትና እምነት ጋር ተያይዞ መቀነሱ፣ የሴቶች የቤተሰብ አስተዳዳሪ መሆን /ከአንድ በላይ ጋብቻ በመቀነሱ፣ ሚስትን መውረስ በመቀነስ፣ የወንዶች መሰደድ እና ፍቺ / እንዲሁም የወንድ ላጤነት ሁኔታ፣ በማደግ ልጆች እና በአያሮር የቤቱ አስተዳዳሪነት ሁኔታ መጨመር/ ለዚህ ምክንያቱ ቤተሰቦችን ለወባ ምክንያት ማጣት/

የአኗኗር መለወጥ ፡- በወረዳዎች የመሬት እጥረት መኖር ከኤድስ ተፅዕኖ በበለጠ ሁኔታ የድርቅ እና በህዝብ ቁጥር መጨመር ምክንያት ያም የሚያድር መሬት እና ቋሚ ቅርስ ያለመኖር፣

በኤድስ ወላጆቻቸውን ላጡ እና ከኤች አይ ቪ/ኤድስ ጋር ለሚኖሩ የሚደረግ እንክብካቤ ፡- የተለየ እንክብካቤ ያለመስጠት ፣

የቀብር ሥርዓት ባሕል መለወጥ፡- ለቀብር የሚውለው የጊዜ መጠን /ወደ ሁለት ቀን/ መቀነስ ፣ ምክንያቱም ብዙ ቁጥር ያላቸው ሀዘንተኞችን ከጥቂት ቀናት በላይ ለመመገብ ያለመቻል፣

ለኤድስ የወደፊት የተጋላጮች አቅም

ሀብታምና መካከለኛ ገቢ ያላቸው ቤተሰቦች ፡- በህመም ወቅት ህክምና ያገኛሉ፣ ዘመዶቻቸው እርዳታ ያደርጉላቸዋል፣ ከብቶች እና የቡና መሬት በመሸጥ ገቢ ያገኛሉ። ከጥቂት ጊዜ በኋላ

ሚስት ባሏ የሞተባት ፡- እንደገር/ያገባል፣ ሀብታም ቤተሰቦች ሰራተኛ ቀጥረው ሲያሰሩ ፣ መካከለኛ ገቢ ያላቸው ቤተሰቦች ለጉልበት ሥራ ቤተሰባቸውን ሊጠቀሙ ይችላሉ። ነገር ግን ሊመግቧቸው አለበለዚያም ሌላ ሰራተኛ ሊቀጥሩ ይችላሉ።

ድሀ ቤተሰቦች፡- በሽተኛው የቤተሰብ አባል በቤት ውስጥ ይንከባከባሉ ሌሎች ውስን ረዳት ያደርጉላቸዋል፣ ባል ሚስት የሞተበት/ባት እንደገና አታገባም/አያገባም ። ይልቁንም ሊሰደዱ ይችላሉ፣ ልጆች በቤተሰቦች ወይም ሌላ ቦታ በተሰደዱት ይረዳሉ፣ ጉልበታቸውን ለሌሎች አርሶ አደሮች በመሸጥ፣ በመለመን እና እርዳታ ከሌሎች በመጠበቅ ይተዳደራሉ ።

ብድርን መክፈል፡- የሲዳማ ማይክሮ ፋይናንስ ተቋም ተበዳሪ ቢሞት እስከ 1% ድረስ በኢንሹራንስ መልክ ያስቀምጣል። ነገር ግን ቤተሰቦች ብድሩን እንዲከፍሉ እያደርግም። በሌላ በኩል የኦሞ ማይክሮ ፋይናንስ ተቋም ምንም አይነት የኢንሹራንስ አሰራር የለውም ነገር ግን የቤተሰብ አባላት ሲሞት ብድሩን የመክፈል ሐላፊነት ይኖርበታል።

ሴቶች ፡- 58 % የሚሆነውን ብድር ይይዛሉ ፣

አጋጣሚዎች

ድርጊቶች /ማገናዘቢያውን ይመልከቱ /

- ❖ ስለ ኤች አይ ቪ/ኤድስ የግንዛቤና ማሳወቅ ሥራ መስራት
- ❖ ለኤች አይ ቪ ጥቃት የመጋለጥ አደጋን መቀነስ
- ❖ ለኤድስ ተፅዕኖ የመጋለጥ አደጋን መቀነስ

አጋሮች

- ❖ የወረዳ እርሻ ዴስክ
- ❖ የወረዳ ሴቶች ጉዳይ ቢሮ
- ❖ የወረዳ HAPCO
- ❖ የሴቶች እና ወጣቶች ማህበር
- ❖ ፀረ ኤድስ ክለቦች
- ❖ የሐይማኖት ተቋማት
- ❖ እድሮች /የቀብር ማህበር/
- ❖ እርሻ /የ PLHWA ማህበር/
- ❖ እርሾ /ከኤች አይ ቪ/ ኤድስ ጋር የሚኖር ማሕበር/
- ❖ የጤና ተቋማት
- ❖ 12 ፈርጆ ብዙ ማሕበራት /የሲዳማ ቡና አምራች ማህበራት ዩኒየን/፣ የከተማ የወተት ተዋፃኦ ማህበራት እና ሌሎች በምዝገባ ላይ ያሉ
- ❖ የግል ሴክተር /dehlllers/
- ❖ ግብረሰናይ ድርጅቶች /የኢትዮጵያ የቤተሰብ መምሪያ ማህበር ደቡብ ቅርንጫፍ/ እና cbo's
- ❖ የፈቃደኝነት የምክርና ምርመራ አገልግሎት /ይርጋ ለም/
- ❖ የሲዳማ ማይክፎፋይናንስ ተቋም፣ ኦሞ ማይክሮ ፋይናንስ ተቋም
- ❖ ሲዳማ ሬዲዮ
- ❖ ፎራ የማሰልጠኛ ተቋም

Bishop-Sambrook C. (2004) Addressing HIV/AIDS through Agriculture and Natural Resource Sectors: A guide for extension workers, Rome: FAO (SEAGA Programme)
http://www.fao.org/sd/dim_pe1/docs/pe1_050103d1_en.pdf

FAO HIV/AIDS Programme
Pocketbook on integrating HIV/AIDS into food security and livelihoods projects
<ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/007/y5575e/y5575e00.pdf>

Hill C. (2005) Making the Links: Addressing HIV/AIDS and Gender Equality in Food Security and Rural Livelihoods Programming, A toolkit to support CIDA staff working on initiatives related to food security and rural livelihoods
http://icad-cisd.com/pdf/publications/E_MakingtheLink_AIDS_AGRICULTURE2.pdf

International HIV/AIDS Alliance HIV/AIDS Fact Sheets
http://www.aidsalliance.org/custom_asp/publications/view.asp?publication_id=54

Oxfam (2007) Humanitarian Programmes and HIV and AIDS, A practical approach to mainstreaming
http://www.oxfam.org.uk/what_we_do/resources/downloads/Hum_Prog_HIV_AIDS.pdf

Swiss Agency for Development and Cooperation Mainstreaming HIV/AIDS in practice
http://www.deza.ch/ressources/resource_en_24553.pdf

UNDP and HAPCO (200?) A Handbook for HIV and AIDS Mainstreaming for a Scaled up Gender Sensitive Multisectoral Response, Addis Ababa: HAPCO

Welbourn A. (1995) Stepping Stones: A training package in HIV/AIDS, communication and relationship skills, Strategies for Hope (ActionAid)
<http://www.steppingstonesfeedback.org/>

Wieggers E with Scott M. (Ed) (2004) HIV/AIDS, Gender Inequality and the Agricultural Sector, Guidelines for Incorporating HIV/AIDS and Gender Considerations into Agricultural Programming in High Incidence Countries, Ottawa: Interagency Coalition on AIDS and Development
http://icad-cisd.com/pdf/publications/Gender_Inequality_Agriculture_FINAL.pdf

ዓለም አቀፍ የእንስሳት ምርምር ኢንስቲትዩት /ILRI/

ፖስታ ሣጥን ቁጥር 5689

አዲስ አበባ ፣ ኢትዮጵያ

☎: 251 11 6 17 20 00 ፋክስ - 251 11 6 17 20 01

www.ipms-ethiopia.org; www.ilri.org